

Ind i det grønne!

Ind i det grønne!

Udgave: 1

Udgivelsesår: 2026

Udgiver: AlmenNet

Udarbejdet af: Tine Sønderby (Praxis21)

Fotos: *Side 18:* Tegnestuen. Kilde: Arkitekturbilleder.
Side 42 og 86: Private fotos
Side 72: VA's jubilæumsskrift
Forside, side 5, 26 og 50 – 55: Martin Sylvest Andersen
Side 14, 21, 22, 23, 25 og 94: Esben Salling
Alle andre fotos: Andreas Bro

Maleri: *Side 38-39:* Stine Hvid

Rettigheder: Eftertryk i uddrag tilladt, men kun med kildeangivelsen
Ind i det grønne!, AlmenNet 2026

Layout: Jamie Hanrahan

Støtte: Nordea-Fonden

Kontakt AlmenNet for trykte eksemplarer

Indholdsfortegnelse Side

Introduktion - Forord	4
Publikationens hovedpunkter	8
Sådan bruger du publikationen	9
Projektet bag publikationen	10
Udendørs liv	14
Lokalt forløb: Gadekæret	18
Inddragelse af børn og naboer	26
Lokalt forløb: 4 Række	30
Fælles fortællinger	38
Lokalt forløb: Banehegnet	42
Fotoreportage fra Gadekærets arrangement	50
Opbygning af en aktivitet	56
Stærke fællesskaber	62
Lokal drift og pleje af det grønne	68
Lokalt forløb: Grønningen	72
Steder og planter	80
Lokalt forløb: Hyldebjergdet	86
Økonomi	94
Et økosystem af ressourcer	98

Forord

Med publikationen *Ind i det grønne!* deler vi erfaringer og metoder fra et pilotprojekt, som har haft til formål at udforske, hvordan det grønne uderum kan blive et endnu stærkere omdrejningspunkt for fællesskab, engagement og liv i vores boligafdelinger.

I VA har vi gennem mange år arbejdet med bæredygtighed, beboerdemokrati og sociale fællesskaber. Undervejs har vi mødt mange udfordringer. Vi har haft grønne områder, der ikke blev udviklet, så de ramte beboernes behov eller som ikke kunne vedligeholdes indenfor budgettet. Grønne initiativer, der er blevet kvalt af interne uenigheder eller som har lukket sig om sig selv i afdelingen. Og mange beboere, som ikke har taget del i planlægningen af det udendørs liv.

Nogle af disse udfordringer skyldes, at vi er vant til at gøre tingene på en bestemt måde. Vi er for eksempel vant til, at grønne driftsmedarbejdere vedligeholder områderne, men ikke at de inddrages i samarbejder i udviklingsfasen. Vi er vant til at træffe beslutninger på beboermøde, og ikke til at inddrage dem, der aldrig kommer på møderne, på andre måder. Vi er vant til, at børn ikke har medbestemmelse over det udendørs liv. Og vi er vant til, at sociale udfordringer løses på én måde og udfordringer i naturen på en anden.

Med dette projekt ønskede vi at tænke nyt. Vi ville undersøge, hvad der sker, når det grønne, det sociale og det organisatoriske liv tænkes sammen – ikke som parallelle indsatser, men som gensidigt afhængige størrelser. Ambitionen har været at skabe initiativer, der

ikke blot bliver vedtaget, men også forankret, levet og videreudviklet lokalt af beboerne selv.

Projektet arbejder i fem afdelinger. Nogle steder står det på skuldrene af mange års arbejde, og i andre har det skullet lægge skinnerne, imens toget kørte. Det er ikke alt, der er lykkedes eller får foldet potentialerne maksimalt ud. Men arbejdet viser, at alle afdelinger har glæde af at arbejde helhedsorienteret, uanset hvor erfarne de er.

Vi håber, at publikationen kan være til nytte for både beboerrepræsentanter, ansatte og samarbejdspartnere, som arbejder med grønne initiativer, fællesskaber og inddragelse. Ambitionen er ikke at præsentere færdige opskrifter, men at dele viden, som kan understøtte lokale processer og give mod på at gå i gang.

Vi håber, at læseren vil finde inspiration, genkendelse og nye perspektiver i de følgende sider – og måske få lyst til selv at tage skridtet ind i det grønne.

VA's bestyrelse

Børn og deres forældre på flagermussafari i Gadekæret.

Der holdes udendørs møde og bliver gjort klar til ny beplantning i Banehegnet.

Bi og brombær i 4 Række.

VA's Verdensmålsudvalg på rundtur i Grønningen.

Nyanlagt skovbund i Hyldebjergparken får flere skovbundsplanter.

Publikationens hovedpunkter

1. Tænk på tværs

Fem afdelinger skaber forløb, der kombinerer grønne og sociale temaer. Grønne temaer kan være hjemmehørende beplantning eller mere kendskab til natur. Sociale temaer kan være ensomhed, utryghed eller fællesskaber under pres. Publikationen giver inspiration til, hvordan man kan tænke de to temaer sammen i aktiviteter i afdelinger.

2. Grønne indsatser lykkes bedre, når de også er organisatoriske indsatser

Aktiviteterne bliver mere kvalificerede, bæredygtige og forankrede, hvis organiseringen styrkes. Det kan ske ved at dele viden, løse konflikter og inddrage grønne driftsmedarbejdere og beboere tidligt i arbejdsprocessen. Her er beboerrepræsentanter organiseret i udvalg og arbejdsgrupper. En stærkere organisering indbefatter også at invitere eksterne samarbejdspartnere ind, når det er relevant.

3. Byg broer, inviter ind og skab fælles fortællinger

Arbejdet med det grønne henvender sig også til dem, der i udgangspunktet ikke interesserer sig for emnet. Det kræver, at man bygger broer ind i det grønne, og du kan læse om forløb, som gør det grønne tilgængeligt. Brugen af fælles fortællinger er i hjertet af initiativerne og indgår som arbejdsmetode. Fælles fortællinger i form af kunst, fotos og fortællinger skaber motivation, sammenhængskraft og hjælper nye forestillinger om, hvad der er muligt, på vej.

4. Opsøgende arbejde er afgørende, og inddragelsen skal være struktureret

Mange beboere dukker ikke op af sig selv. Det betyder ikke nødvendigvis, at de ikke er interesserede. Vi mødte folk dér, hvor de allerede var, eller opsøgte dem ved at gå dør-til-dør. Inddragelsen skal være godt forberedt og klart struktureret. Beboerne skal præsenteres for tydelige valgmuligheder, og der skal være enighed om uddelegering af beslutningskompetence.

5. Når alle aldersgrupper deltager, fås et bredt billede af liv og behov

Deltagerne i projektet har været 2-89 år. Publikationen giver derfor stemme til forskellige behov og liv – også børn, som ikke er en del af beboerdemokratiet, men bruger grønne områder meget.

6. Lokal drift er ikke kun en teknisk ressource, men en strategisk medspiller

Drift og vedligehold skal tænkes ind i udviklingen af projekterne. Dermed også input fra de grønne driftsmedarbejdere. Det øger kvaliteten af anlægget og ejerskabet blandt driftsmedarbejderne markant. Det gør anlæggene langt mere robuste.

7. Arbejd på den korte og den lange bane. Skab engagement og spar penge

I publikationen finder du anbefalinger til, hvordan du kan gå i gang med arbejdet her og nu. Der er også anbefalinger til at arbejde strategisk med området. Det langsigtede arbejde i organisationen betyder, at man kan bruge ressourcer mere bæredygtigt og spare penge.

Sådan bruger du publikationen

Publikationen veksler imellem afsnit om lokale udviklingsforløb og afsnit om fælles temaer.

Lokale udviklingsforløb

Her kan du læse om menneskene bag projekterne, samt de målgrupper og formål, de arbejdede med. Du får indblik i, hvordan de arbejdede, hvilke benspænd der opstod, og hvad de lærte.

Fælles temaer

Her kan du læse om temaer og metoder, der går på tværs af lokale forløb. Der er anbefalinger og enkle modeller til dem, der selv vil i gang. Der er både anbefalinger til dem, der vil i gang her og nu, og dem, der arbejder langsigtet. Det sidste fælles tema retter sig mod dem, som arbejder strategisk med udvikling.

Ressourcer

Projektet har arbejdet med fem typer af ressourcer:

- Menneskelige
- Fysiske
- Økonomiske
- Organisering
- Fælles fortællinger.

Man kan læse om ressourcerne igennem hele publikationen, men de uddybes i afsnittene om fælles temaer.

Projektet bag publikationen

Projektet baserer sig på udviklingsforløb i fem afdelinger, der arbejdede med at koble et socialt tema med et grønt tiltag. Forløbene blev formuleret ud fra afdelingernes behov og ressourcer og er forskellige fra hinanden. Hver afdeling modtog sparring og rådgivning. Til gengæld stillede deltagerne op til interviews om, hvor og hvorfor hurdler opstod, og hvordan de kan løses.

Igennem publikationen kan du læse om de mennesker, der organiserede de lokale forløb, den lokale drift og samarbejdspartnere udenfor afdelingerne og i organisationen.

Alle fem forløb har fået rådgivning af en antropolog. Hun har også stået for at drive metodeudviklingen og skrive publikationen. I udforskningen af, hvad der er sket i forløbene, har hun fået hjælp af fotojournalister.

De fem forløb foregår i afdelinger,
beliggende i tre kommuner på
den københavnske vestegn.

Albertslund

- 4 Række
- Banehegnet
- Hyldebjerg

Ishøj

- Gadekæret

Hundige

- Grønningen

København

Gadekæret i Ishøj

Er fra 1977 og renoveret i 2013. Det har 654 boliger med et - fem værelser. Næsten alle beboere har en privat have. Afdelingen har et stort gadekær med omkringliggende legepladser og mødesteder, herunder en bålplads.

Her bygges forløbet "Børnenatur" op fra bunden. Det skaber rammer for, at børn kan få dybere oplevelser med naturen i deres boligområde og lære om den på en sjov og udfordrende måde.

4 Række i Albertslund

Består af 280 rækkehuse med private haver, opført i 1965 og færdigrenoveret i 2015. De fælles udeområder er præget af mindre legegader med beplantning og legepladser. Afdelingen råder også over et større område med lege- og opholdsmuligheder, samt en plads hvor afdelingen kan samles.

Her har der været konflikt om, hvad en fælles plads skal bruges til. Udviklingsforløbet arbejder på at åbne kommunikationen op og skabe en fælles plads. Pladsen skal udgøre en del af en sansehøve.

Banehegnet i Albertslund

Er etagehuse i to etager bygget i 1962. Der er 192 boliger med et - fire værelser. Nogle beboere har private haver. Hver af de fem gårde har et fælles gårdrum. Derudover råder afdelingen over to større fælles pladser.

Her arbejder de ældste deltagere i projektet på at skabe mere udendørs liv. De vil forskønne en plads, så den bliver attraktiv og lokker ensomme ud af deres lejligheder. Samtidig arbejdes med biodiversiteten og kvaliteten af et lille stykke bynatur forbedres.

Grønningen i Hundige

Er opført i 1991 og består af 148 boliger i etagehuse i to – fire etager. Nogle beboere har private haver, og der er tre fælles gårdrum. Afdelingen har store græsplæner i udkanten af bebyggelsen og råder over en del af et fælles kanalsystem.

Her blev anlagt en lund, der kan fungere som en rekreativ oase for lokalområdet. Her kan man opleve årstidens frugter, bær og blomster. Lundens skal danne rammer om et trygt udeliv, hvilket er særlig vigtigt, da utryghedsskabende unge ellers kan dominere det fælles, udendørs liv.

Hyldebjerg i Albertslund

Rummer 366 rækkehuse med et – seks værelser. Det er bygget i 1976 og færdigrenoveret i 2025. Boliger med to eller flere værelser har enten privat have eller tagterrasse. Afdelingen har små stræder og torve med beplantning og relativt store grønne områder med nyttehaver, drivhus, hønsegårde mm.

Her reetableres en lille høj, så den får større biodiversitetsværdi, bliver smukkere at se på og mere brugbar. Processen sker på en måde, som involverer beboerne omkring højen og åbner for kommunikation efter en lang renoveringsproces.

A photograph of a pond with a fountain, a yellow bucket, and a house in the background. The pond is in the middle ground, with a small fountain spraying water. In the foreground, there is a yellow bucket on the grass. A large green bush is on the left side of the pond. In the background, there is a two-story house with a brown roof and several windows. The sky is blue and clear.

Fælles tema: **Udendørs liv**

Ressourcer:
**Organisering og
fysiske ressourcer**

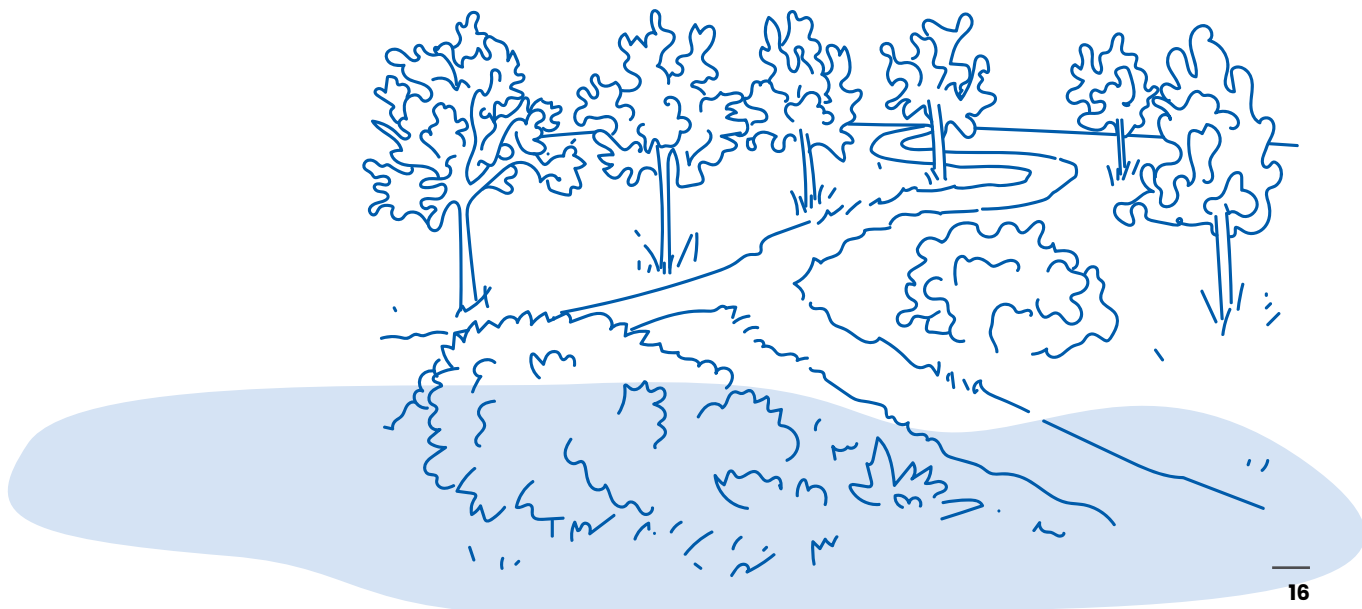
Fælles tema

Udendørs liv

De fem lokale forløb skal skabe grønne - og blå - aktiviteter, som er nærværende, spændende og relevante. En forudsætning for det er, at vi i det hele taget interesserer os for det udendørs liv. Det liv, der er i naturen, og det liv, vi mennesker skaber udenfor. Det er grundpillen i dette projekt at sammentænke det sociale liv, mennesker skaber og det liv, som andre arter skaber.

De fem afdelinger har forskellige grader af erfaringer med at skabe udendørs liv. Nogle har arbejdet med det i årtier og har beboerudvalg, der kun beskæftiger sig med udearealer. Andre har haft tradition for indendørsaktiviteter og er først for nylig begyndt at udvikle udendørs liv.

På de næste sider kan du læse det første eksempel på et Ind i det grønne-forløb, når Gadekæret i Ishøj bygger "Børnenatur" op fra bunden. Her kan børn få dybere oplevelser med naturen i deres boligområde og lære om den på en sjov og udfordrende måde.

Det lærte vi

1. Når vi begynder at arbejde med det udendørs liv, ser vi på områderne med nye øjne. Der er liv i naturen, som vi ikke har opdaget før nu og derfor ikke sat pris på.
2. Nogle afdelinger opdagede udendørs faciliteter, som de næsten ikke brugte. Nogle afdelinger opdagede, at de manglede udendørs faciliteter.
3. Vi blev klogere på, hvor vi kan skabe bedre betingelser for dyre- og planteliv. Og på, hvordan vi kombinerer hensyn til mennesker, dyr og planter.
4. De fleste arrangementer og fora er målrettet det indendørs liv. Når man sætter fokus på udendørs liv, åbner det for at involvere flere mennesker i forskellige aldre.

Det kan I gøre hos jer

På den korte bane:

Få overblik over fordelingen imellem udendørs og indendørs arrangementer hos jer. Er der arrangementer, hvor beboere mødes udenfor? Har I fora, hvor beboere kan arbejde med det udendørs liv?

På den mellemlange bane:

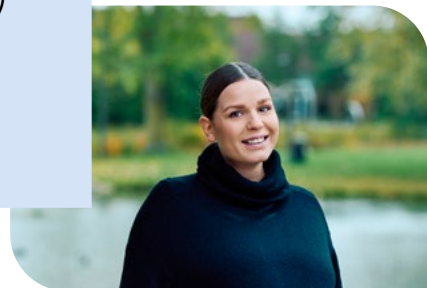
Få overblik over det udendørs liv. Har I faciliteter, hvor beboere kan være aktive, hvor de kan mødes, eller hvor de kan være for sig selv? Har I udendørs faciliteter, som I sjældent bruger? Er der steder i jeres afdeling, hvor I kunne skabe plads til både mennesker, dyr og planter?

På den lange bane:

Lav en strategi for, hvordan I vil skabe mere udendørs liv. Brug strategien.

“Jeg har absolut ingen baggrund med naturprojekter. Jeg er faktisk ikke særlig god til krible-krable dyr og alt sådan noget. Men jeg synes alligevel, det er lidt spændende. Og så har jeg to børn, og det er nok min motivation for at være med – at jeg kan se, de synes, det (natur) er rigtig sjovt.”

Maya, beboer i Gadekæret og medlem af Børnenaturudvalget

Lokalt forløb

Gadekæret

Opbygning af initiativet "Børnenatur"

I slutningen af 70'erne var der så meget vand i kæret, at børn kunne sejle på det.

Tilbageblik

Gadekæret blev færdigbygget i 1977, og kæret var fra starten et samlingspunkt for udendørs liv. Med tiden blev økosystemet i søen imidlertid presset, og i 2018 tørrede søen helt ud. Beboerne insisterede på at genoprette søen. De indledte et samarbejde med en ferskvandsbiolog og oprettede et sø-udvalg

af beboere, som er med til at genskabe søens liv. Udviklingen i søen går fremad, og naturen i afdelingen er også kommet på dagsorden i et nyoprettet udeudvalg. Der var dog ingen organiserede udendørs aktiviteter for børn, før "Børnenatur" blev etableret.

Ind i det grønne-forløbet Menneskene bag

Arbejdet med natur og børn er nyt i Gadekæret, og ingen var selvskrevne til at organisere projektet. Der blev dog nedsat et udvalg med tre medlemmer af afdelingsbestyrelsen. Én har boet i Gadekæret i under to år, en anden siden 1980'erne og den tredje siden 1999. De er vant til at arbejde sammen og har tillid til hinanden. Gruppen har vigtige kompetencer og menneskelige ressourcer. De har mange kontakter blandt beboerne, kender afdelingen rigtig godt, er gode til at kommunikere, er idérige og åbne for at prøve og for at lære noget nyt. Én ved meget om planter.

Afdelingen har tidligere arbejdet sammen med antropologen omkring sø-udvalget, og de har tillid til hende. Der var ikke behov

for at involvere ejendomslederen meget, men han hjalp, når der var behov for det. En naturvejleder tilknyttet Ishøj Naturcenter var med til at forme projektet.

Naturvejleder Anna på Gadekærets loppemarked.

Formål:	At skabe arrangementer, som kunne gøre naturen i afdelingen mere tilgængelig for børn, og give dem indflydelse på den. Undervejs i projektet blev det første formål det primære.
Målgrupper:	Gadekæret havde sagt ja til at arbejde med børn som målgruppe. Senere blev målgruppen udvidet til børn og nogle gange deres forældre.
Aktivitetsbudget:	20.460 kroner.

Erfaringer fra forløbet

1. Inspiration fra børn – og fokus på søen

Gruppen fandt inspiration i Børnenes Naturkanon, der har udpeget 12 oplevelser i naturen, som børn har ret til at stifte bekendtskab med. Der kom også inspiration fra børn i afdelingen, som viste antropologen rundt og fortalte om deres syn på natur. Børnene kunne godt lide at være udenfor og var sociale i naturen – de arrangerede skovture ved søen, tog billeder af sig selv på broen osv. Omdrejningspunktet for dem var søen og dens omkringliggende arealer.

2. Eksterne samarbejdspartnere gør forløbet muligt

Børnene var ikke så undersøgende på naturens liv. Derfor fandt projektet en ekstern samarbejdspartner, som kunne hjælpe børn med at undersøge og sanse det grønne. Der blev etableret et frugtbart samarbejde med Ishøj Naturcenter. Her fik projektet idéer, lånte udstyr og fik kontakt til en naturvejleder på freelance-basis. Ishøj kommunes naturforvalter bidrog også med idéer og sparring, ligesom Ishøj Kommunes naturpulje støttede forløbet økonomisk.

3. At få fat i børnene ved at tænke det sociale liv og naturens liv sammen

Udvalget planlagde det første arrangement om livet over søens overflade. Der blev inviteret på afdelingens Facebook-gruppe – og der kom ingen tilmeldinger. Der blev ændret strategi, så undersøgelsen af naturen blev kombineret med noget hyggeligt. Til afdelingens loppemarked, hvor der ville være mange børn tilstede, var der også en workshop om livet i søen. Børn kunne deltage i workshoppen, hvis og så længe de havde lyst. Den tilgang blev en stor succes, og udvalget fik navne og kontaktnumre på forældre, så de kunne invitere dem via SMS fremover.

Børnenatur planlagde fire arrangementer, hvoraf to blev aflyst på grund af manglende tilmeldinger og to blev store succeser. Det ene vellykkede arrangement handlede om at undersøge livet i søen. Det andet var en eftermiddag/aften ved søen med bålhygge, snobrød og udendørs leg, som sluttede af med en flagermussafari.

4. Børn – og deres forældre – som målgruppe

På flagermussafarien blev forældre inviteret med. I udgangspunktet var det af praktiske årsager, fordi der var bål og helt små børn tilmeldt. Men det var også virkelig hyggeligt at samle børn og voksne. Arrangementet foregik på børnenes præmisser, men de voksne var med og snakkede med deres naboer ved bålet. Samtidig oplevede forældrene, hvad børnenaturarrangementer går ud på, så de er forberedte, når der i fremtiden bliver inviteret til arrangementer.

Der indfanges undersøgelsesmateriale.

Liv i søen undersøges.

Mange var optagede af de mange små dyr i søen.

Mange børn fandt overraskelser i søen.

Der blev også plads til fordybelse.

Benspænd

1. Det tog tid at skabe målsætninger for Børnenatur, at nedsætte udvalget og finde de rigtige samarbejdspartnere i lokalmiljøet. Forløbet kunne også have været udfoldet langt mere, men løb tør for tid. Det nåede således ikke at afprøve, hvordan børn kan få adgang til medbestemmelse over de grønne områder.
2. Det var svært at starte en helt ny aktivitet. Når de var der, elskede børnene at være med, men det vidste de ikke nødvendigvis på forhånd. Derfor skulle der opbygges et kendskab til de nye arrangementer, både hos børn og forældre.
3. De åbne invitationer var ikke nok. Gruppen fik derfor også kontaktnumre på interesserede forældre. Så kunne børn også inviteres via en SMS til deres forældre.

Det lærte vi

1. Når børnene ikke møder op, betyder det ikke nødvendigvis, at de ikke vil være med.
2. Vær opsøgende. Vi mødte op til loppemarkedet med en event, og selvom loppemarked og naturforståelse kan lyde som en underlig kombination, fungerede det glimrende.
3. Man behøver ikke at være naturekspert for at skabe udendørs liv. Men for os var det essentielt at samarbejde med nogle, som var vant til at formidle oplevelser i naturen.
4. Når vi arbejder med børn som målgruppe, skal vi både nå dem og deres forældre.
5. Vi opdagede potentialerne i bålpladsen, som vi i mange år kun har brugt til Sankt Hans.

Fælles tema

Inddragelse af børn og naboer

Ressourcer:
Organisering

Fælles tema

Inddragelse af børn og naboer

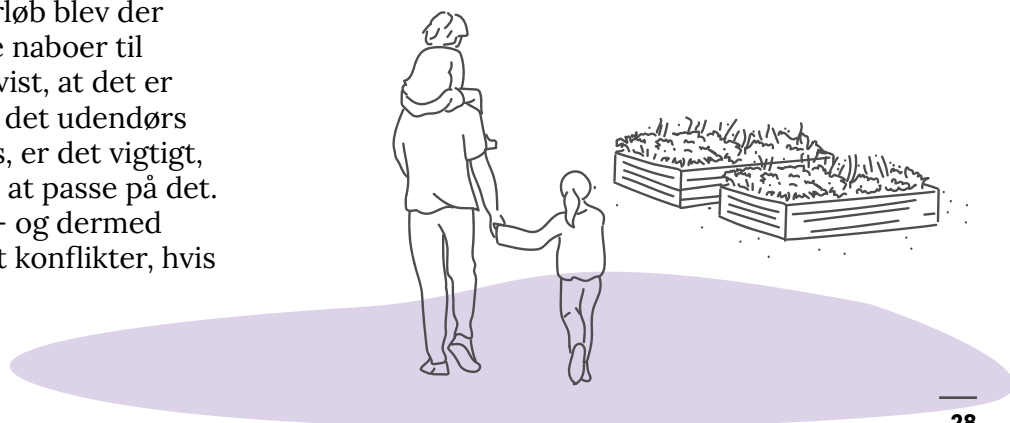
Flere forløb har inddraget børn. Børn er ofte den beboergruppe, der bruger de grønne områder mest. Men de inviteres ikke til beboermøder og har ikke nogen formel mulighed for at få indflydelse på de grønne områder. Børnenatur tog de første skridt i retning af at skabe udendørs liv på børns præmisser.

Børnene var nysgerrige på naturen, når de fik muligheder for at udforske og fordybe sig i den, samtidig med de hyggede sig med deres venner og forældre. Den tilgang til naturen kan også lokke forældre og andre voksne udenfor.

Det næste lokale forløb, du kan læse om, foregår i afdelingen 4 Række. De har igennem årene fået mange erfaringer med at inddrage børn i arbejdet med udeområderne. De har for eksempel holdt børnemøder om legepladser. Der blev indhentes tre tilbud på forslag til legepladser, og børn var med til at kvalificere og vælge imellem dem.

I 4 Rækkes Ind i det grønne-forløb blev der gjort en indsats for at inddrage naboer til et sted. Erfaringen har nemlig vist, at det er vigtigt, at naboer har en aktie i det udendørs liv, der skabes. Hvis der plantes, er det vigtigt, at de kan lide det og har lyst til at passe på det. Hvis man skaber et mødested – og dermed potentiel larm – forebygger det konflikter, hvis naboer er med i processen.

Inddragelse af naboer bliver også brugt som metode i Grønningens og Hyldebjergvejens forløb. Her har et beboermøde godkendt overordnede rammer om et projekt – dvs. formål, målgruppe, sted, budget og vedligeholdelsesplan. Men arbejdet med grønne områder består også af mange mindre beslutninger, som hvilke typer af løgblomster, hvilke buske eller hvilken slags bæk man skal vælge. Disse valg kan træffes af et udvalg eller en afdelingsbestyrelse – eller de kan uddelegeres, så flere beboere får direkte indflydelse på et projekt.

“Beboerrepræsentanter får ofte at vide, at de er valgt til at bestemme. De får sjældnere at vide, at det er lige så vigtigt at uddelegere indflydelse til beboere.”

Vinie, formand VA

Det lærte vi

1. Mange beboere ved kun lidt om de grønne områder, fordi de ikke kommer til møder og ikke læser information. Eller fordi de er børn og informationen ikke er målrettet dem. Det betyder ikke nødvendigvis, at de ikke er interesserede i emnet.
2. Når vi opsøgte naboer, før vi anlagde et grønt mødested, forebyggede det konflikter og forankrede arbejdet.
3. Vi fik nye perspektiver på det udendørs liv, når vi lyttede til både børn og voksne.
4. Uddelegeringen af beslutningskompetence skal foregå indenfor en klar ramme.
5. Det kan være svært at gå fra en arbejdsform, hvor alt besluttet på et beboermøde og i udvalg til en arbejdsform, hvor beslutningskompetence uddelegeres.
6. Hvis man er et nyopstartet udvalg, skal man diskutere ”inddragelse” igennem, og blive enige om, hvad man vil med den. Man skal også tydeliggøre, hvem der har beslutningskompetence til hvad. Forskellige mennesker kan have forskellige tilgange.

Det kan I gøre hos jer

På den korte bane:

Få overblik over hvilke grupper, der aldrig kommer til orde om udendørs liv. Det kan være bestemte aldersgrupper eller beboere i bestemte dele af bebyggelsen.

På den mellemlange bane:

Start samtaler med børn og voksne om det udendørs liv, I skaber. Tag imod input og brug dem i diskussioner i bestyrelse eller udvalg.

På den mellemlange bane:

Uddeleger indflydelse til naboer eller børn i et mindre tiltag. Sørg for at være enige om uddelegeringen af beslutningskompetence, før I går i gang. Lær af, hvad der sker og tilpas jeres metoder.

På den lange bane:

Udarbejd en strategi for, hvordan I kan inddrage bredere. Brug strategien.

Lokalt forløb

4 Række

**En ting er demokratiske processer,
en anden bred forankring**

Bebyggelsen blev forandret markant af renoveringen, som foregik fra 2013 – 2015.

Tilbageblik

4 Række blev bygget i 1965, som en del af det byggeboom, der omdannede store marker til byen Albertslund på få år. Relativt hurtigt var der dog problemer i byggeriet, og der blev arbejdet i mange år på renoveringsplaner. Beboere sad i byggeudvalg i årevis.

Beboerne var glade for renoveringen, men utilfredse med genskabelsen af udearealerne. Udearealerne blev tilføjet renoveringssagen, fordi der opstod et uventet overskud i projektet. Udviklingsprocessen gik stærkt og foregik uden reel inddragelse af beboerne. Genskabelsen var sporadisk og bestod primært af utallige store staudebede. Hvis de skulle

vedligeholdes, skulle der ansættes flere driftsmedarbejdere. Afdelingen besluttede at nedlægge bedene og genskabe udearealerne.

Med inspiration fra Hyldespjældet blev et udeudvalg og et legepladsudvalg valgt på beboermøde. Udvalg, antropologen fra dette projekt, den lokale drift samt gartner- og legepladsfirmaer reetablerede udearealerne. Det tog seks år, fordi processen fulgte afdelingens budget.

Det blev en ambition at inddrage mange beboere, fordi arbejdet skulle bidrage til at genskabe identiteten i afdelingen. Der blev

gjort en særlig indsats for at inddrage børn, og både antropolog og udvalg opsøgte beboere – også dem, som ikke kom til møder. På den måde opstod en løbende dialog med mange

beboere om udearealerne. Udeudvalget og den brede inddragelse var også kernen af afdelingens Ind i det grønne-forløb.

Ind i det grønne-forløbet Menneskene bag

Ind i det grønne- forløbet blev organiseret af udeudvalget. Fem medlemmer havde været med i de ni år, udvalget havde eksisteret, og to var kommet til. Flere havde boet i afdelingen det meste af deres voksne liv, andre noget kortere. Tilsammen havde de stor organisatorisk erfaring og nød at

arbejde med det grønne. Over tid var der opbygget tillid i udvalget og imellem udvalg og antropolog. Udvalgets medlemmer havde stærke menneskelige kompetencer. Alle var vant til at arbejde sammen og til at uddelegere indflydelse til beboere.

Målgrupper:	Pladsen er for alle. Arbejdsprocessen var særlig rettet imod naboer til pladsen.
Formål:	Der havde været konflikt om, hvad en del af en fælles plads skulle bruges til. I forløbet skulle kommunikationen åbnes op, og der skulle skabes en fælles plads. Pladsen skulle udgøre en del af den sansehave, pladsen grænsede op til.
Anlægsbudget:	86.288 kroner

Erfaringer fra forløbet

1. Fra minder om konflikt til fællesskab i det grønne

Sansehaven ved siden af pladsen var blevet anlagt syv år tidligere. Den plads, som var omdrejningspunkt om forløbet, stod urørt hen, fordi afdelingsbestyrelsen i årevis havde arbejdet på at udvide beboerhuset dér. Bestyrelsens forslag blev dog nedstemt på et beboermøde, hvor halvdelen af beboerne stemte for og halvdelen imod forslaget, og der var en del følelser i spil. Naboerne til stedet var næsten alle imod udvidelsen af beboerhuset.

2. Åben proces med dør-til-dør besøg hos naboer

Da pladsen skulle have nyt liv, blev der gjort en særlig indsats for at holde arbejdsprocessen åben for input fra naboerne. Udvalget og antropologen udarbejdede en projektskitse, og derefter gik antropologen fra hus til hus på en aftalt aften og talte med naboerne. Der var forskellige alternativer at vælge imellem. Naboerne var med til at videreudvikle skitsen og tilføjede mindre ting som beskæring af et stort træ og vask af flagstangen.

3. Et mødested med frugtbuske

Der blev bygget en bæk, hvor man kan sidde i solen. Et brombærkrat og et mirabelletræ blev gjort mere tilgængelige. Der blev bygget videre på frugthjørnet ved at plante solbær, ribs og kvæde. Der blev sat påskeliljer og blåhat, samt plantet potentilla og perikon. Der blev skabt et vægmaleri med naturtema.

Anlægsgartnerne og kunstneren afleverede produkter af høj kvalitet, som gjorde det let at bruge stedet fra starten.

4. Samarbejde med lokal drift og anlægsgartnere

Den lokale drift bidrog med små tilpasninger. Det store piletræ på pladsen havde kraftige rødder, som havde gjort belægningen bag den lave mur ujævn. Den blev rettet op samtidig med, at piletræet blev beskåret. Anlægget

efterlod også en græsbræmme imellem bed og bæk, som var besværlig at pleje efterfølgende, og derfor blev bedet udvidet, så græsbræmmen forsvandt. De små justeringer har både en praktisk og en social betydning, fordi man også fik vedligeholdt en dialog mellem beboerrepræsentanter og lokal drift om fælles projekter. Den er særlig vigtig at kunne sætte i spil i projekter, som er større end dette.

5. Streetart om natur – en samlende fortælling om afdelingen

På pladsen blev en grå betonmur omdannet til et vægmaleri med insekter og blomster. Det er én af syv mure i afdelingen, som igennem de sidste år er blevet omdannet til streetart om dyr og planter. De giver bebyggelsen et særpræg, gør området smukkere og skaber en samlende fortælling om, at 4 Række sætter fokus på samtaler om natur.

Udvalget på planteinspektion i et af de nye bede.

før

Pladsen var i udgangspunktet bar...

efter

...og fik mere liv efter anlæg.

Udeudvalget på afdelingens nye mødested.

Udvalget er ikke helt enige om, hvad der sker i bedet.

Benspænd

1. Konflikten om, hvad pladsen skulle bruges til, var et indbygget benspænd, som satte rammerne for forløbet.
2. I projektperioden var der udskiftning på ejendomslederposten af to omgange, hvilket skabte generel usikkerhed. Det blev dog håndterbart, fordi udvalget og antropologen var vant til at arbejde sammen med ejendomsmester og ejendomsfunktionærer.
3. Den oprindelige projektidé krævede flere tilladelser hos kommunen. Den dialog var tidskrævende. Da naboerne fravalgte den del, der krævede tilladelser, undgik vi at bruge mere tid på dem.

Formålet med denne her have er at skabe et sted i bebyggelsen, hvor vi kan mødes, alle os der bor her, på tværs af årgange og generationer og temperamenter.

Nina

Det lærte vi

1. Der kan være mange følelser knyttet til, hvilke projekter vi sætter i gang på fællesarealer. Men vi vendte en konflikt til et fælles projekt.
2. Det var udbytterigt at gå fra dør-til-dør og tale med naboer på tomandshånd om konkrete idéer tidligt i arbejdsprocessen.
3. Det var en god idé at uddelegere beslutningskompetence til beboere indenfor bestemte rammer.
4. Vi opdagede, at pladsen rummede et stort mirabelletræ, som vi aldrig har lagt mærke til.
5. Streetart om natur bidrager til en fælles fortælling om stedet.

Ja, vi har lavet et sted, hvor vi kan se på naturen. Og hygge os.

Astrid

Fælles tema
**Fælles
fortællinger**

Ressourcer:
Fælles fortællinger

Fælles tema

Fælles fortællinger

Det udendørs liv rummer fælles oplevelser og overraskelser. Det skaber basis for samtaler. Mange beboere har også minder knyttet til det udendørs liv. Nogle har boet det samme sted i årtier og husker, hvad der er sket på bestemte steder igennem tiden.

Over tid opstår fælles fortællinger om en afdeling. "Vi er sådan nogle, der..." bliver brugt i beboeres argumentation for, at de prioriterer eller fravælger aktiviteter. Det gælder også for det udendørs liv.

Nogle afdelinger i projektet har stærke fælles fortællinger om deres udendørs liv. I Hyldebjerg er fortællingen om bæredygtighed på udearealer en del af afdelingens identitet. I 4 Række er der en stærk fælles fortælling om, at udearealerne er vigtige – en fortælling, som understøttes af street art. De stærke fortællinger er vigtige for de involverede afdelinger, men også for de andre afdelinger, som kan spejle sig i dem.

Andre afdelinger har haft mere fokus på det indendørs liv. Banehegnet, som er tegnet af Steen Eiler Rasmussen, har for eksempel en stærk fortælling om husene og lægger stor vægt på det oprindelige arkitektoniske udtryk. Fortællingen om det udendørs liv er mere uklar, og derfor har projektet arbejdet ekstra med historiefortællingen her. Det skete igennem en udstilling om livet i Banehegnet igennem tiden. To beboere i Ind

i det grønne-forløbet har boet i Banehegnet siden bebyggelsens start i 1962, og der er mange andre, som har boet i afdelingen længe. Denne ressource blev udgangspunktet for udstillingen, som bestod af fotos fra beboere og Lokalthistorisk Samling. Den blev afholdt i det fælles vaskeri. Udstillingen rakte ud til beboere og startede en samtale om det liv, der var blevet levet. Den viste også, at de grønne områder havde forandret sig markant over tid. Det var interessant at snakke om, fordi udearealerne havde været uforandrede i nogle år, men nu fik et nyt udtryk med hjemmehørende, insektvenlige planter.

Samme dag, som udstillingen åbnede, begyndte planteprocessen. Pladsen blev forskønnet for de nuværende beboeres skyld, men også for at fremtidige generationer får mulighed for at opleve en variation af planter og dyr. På den måde blev udstillingen en bro imellem minder fra fortiden og drømme om fremtiden. Og en hjælp til en stærkere fortælling om det udendørs liv.

Du kan læse mere om Banehegnet i næste afsnit.

Det lærte vi

1. Fælles fortællinger kan rumme mange følelser og være kilde til engagement.
2. Fælles fortællinger sætter ofte en ramme for, hvad beboere kan forestille sig, der skal ske i deres afdeling. Derfor er fortællinger om det udendørs liv centrale at arbejde med.
3. Afdelinger spejler sig i fælles fortællinger om hinanden. Når der er forskellige stærke fortællinger at spejle sig i, er det lettere at finde et udgangspunkt for sin egen fortælling.
4. Vi kan bruge historien til at forestille os fremtiden, når vi bygger bro imellem gamle og nye fortællinger.
5. Visuelle initiativer som fotografi eller kunst kan understøtte fælles fortællinger.
6. Renoveringer åbner for nye fortællinger om udendørs liv – og for at videreføre andre.

Det kan I gøre hos jer

På den korte bane:

Få overblik over jeres fælles fortælling(er) om udendørs liv. Har I fortællinger om, hvordan I forestiller jer afdelingen i fremtiden?

På den mellemlange bane:

Overvej, hvordan fælles fortællinger kan indgå i jeres arbejde. Kan minder om 'gamle dage' for eksempel få en plads indenfor en ramme?

På den mellemlange bane:

Indsaml fortællinger om det udendørs liv. Allier jer evt. med eksterne samarbejdspartnere, der har særlige kompetencer på feltet. Udstil fortællingerne i afdelingen.

På den lange bane:

Brug fælles fortællinger strategisk til at understøtte projekter og en fælles identitet i afdelingen.

Lokalt forløb

Banehegnet

**En bro imellem minder om fortiden
og drømme om fremtiden**

Afdelingen fjernede stikkende buskads og beboerne var med til at anlægge gårdrummene.

Tilbageblik

Banehegnet blev bygget i 1962. I 60'erne og 70'erne vrimlede det med børnefamilier, men der var ikke meget plads til dem i gårdene, fordi der var meget buskads. Det gjorde beboerne noget ved.

I 2023 havde bebyggelsen flere ældre end børnefamilier. Bestyrelsen var underbemandet, og beboere klagede over, at de grønne områder ikke fik nok opmærksomhed. Organisationsbestyrelsen tilbød samtidig alle afdelinger et sparringsforløb med antropologen, som skulle hjælpe med at udvikle udendørs projekter.

Afdelingsbestyrelsen foreslog, at de beboere, som ønskede udvikling, repræsenterede afdelingen. Beboerne accepterede og dannede en arbejdsgruppe. Den udarbejdede et projekt om en petanquebane og mødested foran afdelingens vaskeri. Pladsen er et oplagt samlingspunkt, fordi alle bruger vaskeriet, da badeværelserne er for små til en vaskemaskine. Projektet blev udført med økonomisk støtte fra Nordea-Fonden.

Arbejdsgruppen og arbejdet med pladsen blev genoplivet i Ind i det grønne- forløbet.

Ind i det grønne-forløbet Menneskene bag

Arbejdsgruppen bestod af kvinder. Nogle havde boet i afdelingen hele deres voksne liv, og andre var flyttet til indenfor de sidste år. Nogle var nære venner og andre bekendtskaber. Gruppen som helhed havde mange kompetencer og menneskelige ressourcer. Én var vant til at sætte ting i gang og havde stor organisatorisk erfaring. En var med i afdelingsbestyrelsen. Andre kendte afdelingens historie ud og ind eller havde netværk i byen. Alle var interesserede i at beskæftige sig med det grønne, lære nyt og hygge sig med hinanden.

Arbejdsgruppen havde tidligere arbejdet sammen, også med antropologen, og det skabte et godt fundament. Undervejs lærte deltagerne hinanden bedre at kende, og nye beboere fik bredere netværk i afdelingen.

Formål:	Pladsen omkring en petanquebane skulle forskønnes og gøres mere stimulerende for beboere. Samtidig skulle beplantningen styrke biodiversiteten.
Målgrupper:	Dem, der sad alene, skulle lokkes ud af lejlighederne. Samtidig ville forløbet give bedre levevilkår for hjemmehørende planter og insekter.
Anlægsbudget:	53.617 kroner.

Erfaringer fra projektet

1. En arbejdsgruppe udvikler et forløb sammen med den lokale drift

Forløbet blev drevet af en arbejdsgruppe, som kun ønskede at arbejde med denne plads. En repræsentant for afdelingsbestyrelsen deltog og sørgede for kommunikation imellem gruppen og bestyrelsen. Gruppen arbejdede tæt sammen med den lokale drift. I fællesskab udarbejdede de et forslag til beplantning, som beboerne diskuterede med deres naboer, venner og bekendte, før det kom til afstemning på beboermøde. Det blev enstemmigt vedtaget.

2. Samarbejdspartnere kvalificerer forløbet

Gruppen besøgte Biotopia, hvor Povl, en beboer i Hyldebjerg, arbejdede. Han fortalte om biodiversitet og gav inspiration. En anden beboer i Hyldebjerg, Jens, havde kompetencer i forhold til at vælge hjemmehørende planter. Han bidrog med et forslag til beplantning. De involverede anlægsgartnere sørgede for, at idéerne blev til virkelighed i et godt anlægsarbejde.

Som en del af kommunikationen omkring projektet blev der arrangeret en udstilling om livet i Banehegnet (se afsnit om fortællinger). Udstillingen blev mulig på grund af et frugtbart samarbejde med Lokalhistorisk Samling under Museum Kroppedal, som stillede både fotos, viden og faciliteter til rådighed. Albertslund Bibliotek lånte projektet opslagstavler.

3. Et lille stykke bynatur... og en begyndelse på mere

Der blev anlagt to små høje med overskudsjord fra anlæggelse af petanquebanen. En solbeskinnet høj fik enkelte større sten og tørketålende vilde urter som oregano, blodrød storkenæb, blåhat, knoldet mjødurt, torskemund, jernurt og gul snerre. Derudover mængder af krokus. En høj i halvskygge fik påske- og pinseliljer, røllike og almindelig gyldenris. De mange høje træer lagde op til at udbygge en skovbund, og derfor blev der plantet skovmærke, engelsød, hvid anemone, krybende læbeløs, skovjordbær og kodriver under træerne. Der blev plantet kaprifolier op ad affaldsskure.

Erfaringerne fra pladsen gav afdelingen blod på tanden, og de gik videre med at planlægge at øge kvaliteten af bynatur andre steder i bebyggelsen.

4. Projektet skaber kontakt imellem beboere

Arbejdsgruppen bestod af nye og gamle beboere, som kom til at lære hinanden bedre at kende. Udstillingen videreformidlede også afdelingens historie til nye beboere og åbnede samtaler imellem beboere, når de brugte vaskeriet. Den forskønnede plads bliver forhåbentlig et udendørs rum, hvor beboere mødes på tværs – også udover det petanquespil, som en gruppe beboere afholder hver søndag fra forår til efterår.

Arbejdsgruppen på pladsen, de arbejdede med

Udstillingen viste livet i afdelingen igennem tiden og skabte grobund for samtaler.

før

efter

Før var pladsen bar. I projektet blev overskydende jord fra petanquebanen brugt som fundament for to små høje, som blev beplantet. Der kom også skovbundsplanter under træerne og klatreplanter op ad affaldsskure.

Benspænd

1. I begyndelsen skulle snitflader imellem bestyrelsens og arbejdsgruppens kompetenceområder klargøres, så alle var trygge ved den nye arbejdsform.
2. Den lokale drift blev ramt af sygdom og havde svært ved at følge med arbejdet i de nyanlagte bede. Arbejdsgruppen vandede og lugede til tider i løbet af sommeren for at sikre, at det nyplantede fik gode vilkår for at etablere sig.
3. Projektet arbejdede også med en idé om at genskabe et springvand på pladsen. Idéen blev droppet, fordi projektet løb tør for sparringstimer, og fondsansøgningsarbejdet var for omfattende for arbejdsgruppen alene.

Det lærte vi

1. Vi fandt en god arbejdsform til en gruppe af beboere, der brænder for ét projekt.
2. Det løftede udstillingen at samarbejde med professionelle på Lokalhistorisk Samling.
3. Vaskeriet var et godt udstillingsrum og pladsen udenfor et godt ferniseringsrum.
4. Udstillingens fortællinger om livet i afdelingen skabte basis for samtaler, glæde, gode minder - og refleksioner om forandring.
5. Udstillingen skabte en bro imellem fortid, nutid og fremtid.
6. De hjemmehørende planter fik en rigtig god modtagelse blandt beboerne, også selvom de så anderledes ud end resten af beplantningen.
7. Et vellykket projekt kan give blod på tanden i forhold til at hæve kvaliteten af bynatur andre steder i bebyggelsen

“ Det har været godt som ny beboer at blive inviteret ind sammen med de gamle beboere, som har boet her i mange år. Jeg har lært meget om bebyggelsen og livet her i Banehegnet, som jeg jo slet ikke vidste noget om i forvejen. Og jeg føler mig faktisk mere tryk nu, fordi de andre har taget så godt imod mig. Jeg føler mig ikke så fremmed og udenfor. ”

Jette, ny beboer i Banehegnet og medlem af arbejdsgruppen

Fotoreportage fra Gadekærets arrangement med bålhygge, fælles leg og flagermussafari

Fælles tema

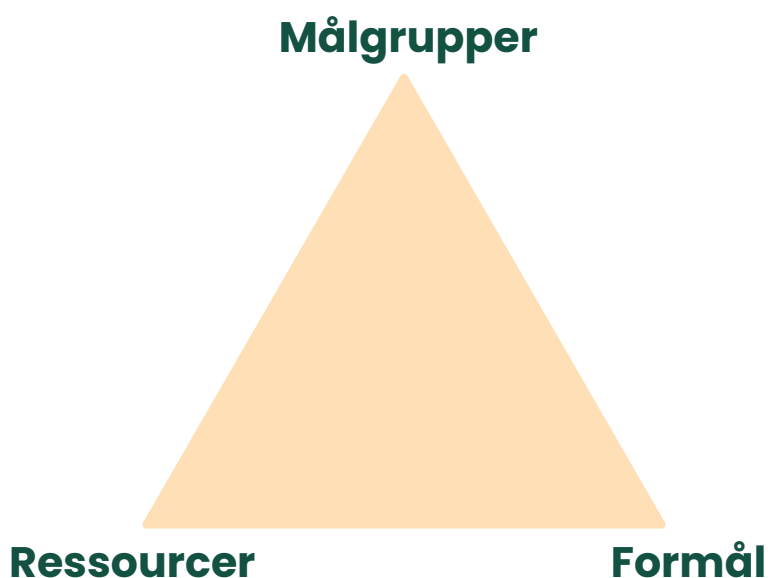
Opbygning af en aktivitet

Ressourcer:
[Alle ressourcer](#)

Fælles tema

Opbygning af en aktivitet

I opbygningen af deres aktivitet har alle forløb arbejdet med tre spørgsmål:

1. **Hvad vil vi med aktiviteten?**
2. **Hvem er vores målgrupper?**
3. **Hvor mange ressourcer kan vi mobilisere?**

Forskellige mennesker har haft forskellige formål med at skabe udendørs liv. Nogle har fokuseret på fællesskab eller tryghed. Andre har ønsket at skabe plads til en mangfoldighed af dyr og planter eller til klimahensyn. Driftsmedarbejdere har også vægtet deres arbejdsrutiner. Og så videre. Mange formål kan eksistere side om side.

Overvejelserne om hvilke aktiviteter, der skal sættes i gang, har hængt sammen med de målgrupper, man har ønsket at nå. Nogle målgrupper har været snævre, andre har spændt vidt. Målgrupperne har ikke kun omfattet mennesker, men også dyr eller fremtidige generationer.

For at skabe en aktivitet med et bestemt formål og målgruppe, skal der mobiliseres ressourcer. Projektet har arbejdet med fem typer af ressourcer: **Menneskelige**, **fysiske** og **økonomiske** ressourcer, **samt organisering** og **fælles fortællinger**. Ressourcetyperne uddybes igennem publikationen.

Tine, antropolog:
Hvorfor skal vi lave naturprojekter?

Emily, 8 år og fra Gadekæret:
Fordi man kan have det sjovt.

Justin, 9 år og fra Gadekæret:
Fordi så ved man noget om jorden.

Det lærte vi

1. Potentialerne i det grønne afhænger af øjnene, der ser. Det kan tage tid at skabe sammenhæng imellem forskellige menneskers forskellige drømme.
2. Udendørs aktiviteter kan få mere opbakning, når der er flere formål med dem. Nogle forløb har for eksempel understøttet sociale fællesskaber for mennesker OG dyr og planter. Andre har skabt viden om naturen, samtidig med man har haft det sjovt.
3. Nogle forløb har haft insekter i deres målgruppe og givet eksempelvis natsværmere og sommerfugle bedre muligheder for at overvintre, formere sig og hente føde.
4. Vi har haft brug for fem typer af ressourcer i forløbene: Menneskelige, fysiske og økonomiske ressourcer, samt fælles fortællinger og organisering. Ressourcerne har ofte suppleret hinanden. Mere om dette til sidst i publikationen.

Det kan I gøre hos jer

Denne figur kan hjælpe jer med at diskutere, hvad I vil med jeres aktivitet og få blik for forskellige perspektiver.

Formål

- Skabe rammer for leg
- Skabe rammer for hygge
- Skabe rammer for aktivitet
- Skabe rammer for ro og jordforbindelse
- Skabe nye mødesteder
- Modvirke ensomhed
- Modvirke utryghed
- Hjælpe pressede fællesskaber
- Løsne op for eller forebygge konflikter
- Mental og fysisk sundhed
- Møde imellem generationer
- Levesteder og næring for dyr
- Forskellige hjemmehørende planter
- Nye træer
- Vild beplantning
- Plejet beplantning
- Sansning af planter og dyr
- Kontakt til dyr
- Læring om natur
- Enkel drift
- LAR
- Interessant og tilgængelig arbejde for drift
- Samarbejde imellem drift og beboere
- Flere voksne får indflydelse på udearealer
- Børn får indflydelse på udearealer

Målgrupper

- Børn
- Voksne
- Bestemte grupper af voksne
- Flere generationer
- Alle i afdelingen
- Et bestemt område i afdelingen
- Mennesker udenfor afdelingen
- Fremtidige generationer
- Bestemte dyr og planter
- Økosystemet i sin helhed

Vælg dine prioriteter

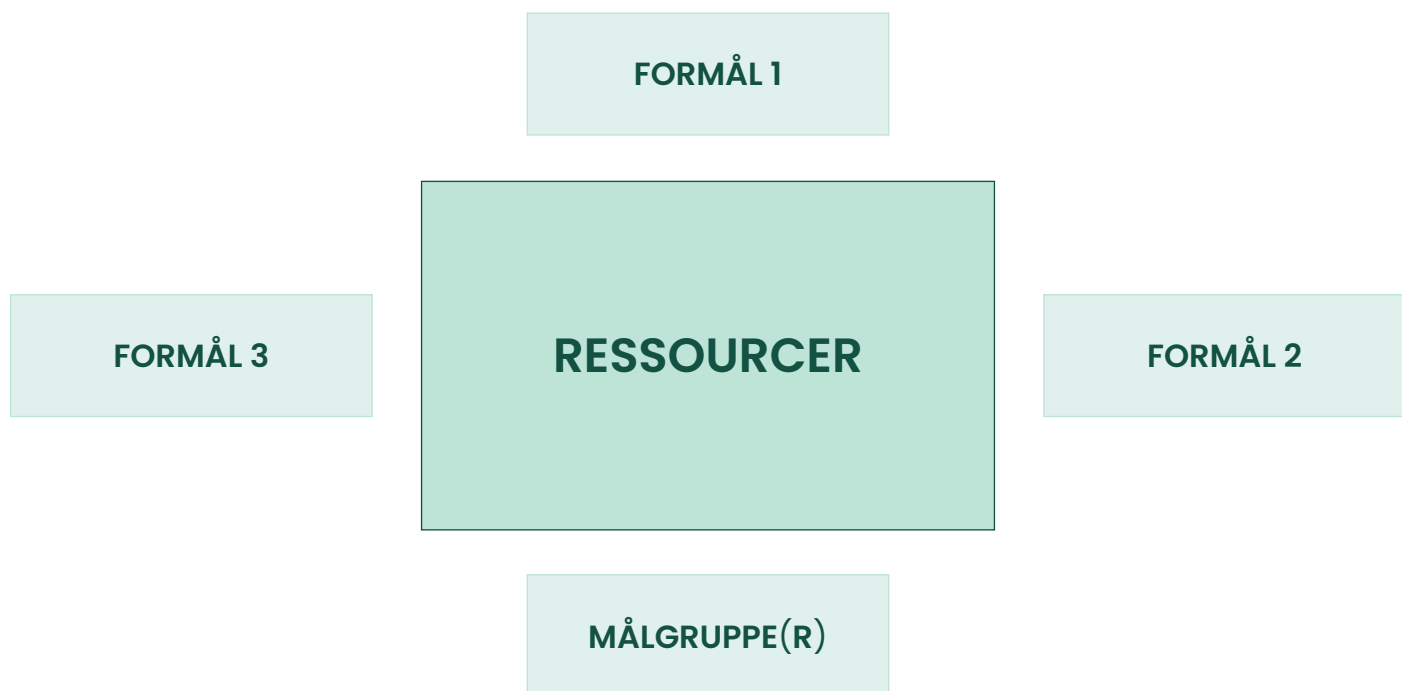
Udfyld figuren med de formål og målgrupper, du synes er vigtigst. Du kan vælge formål fra samme farve eller fra forskellige farver. Eller opfinde dit eget formål. Du kan vælge én eller flere målgrupper.

Diskuter dine ideer med andre

Fortæl om dine ideer til andre/din gruppe. Lyt til deres prioriteter. Undersøg, om I kan lave et fælles forslag ved at justere lidt i formål og/eller målgrupper. Sørg for, at jeres formål og jeres målgrupper passer sammen.

Ressourcer

Overvej hvilke ressourcer, jeres aktivitet kræver. Læs mere om ressourcer igennem publikationen.

Uddyb dine valg

FORMÅL 1: Jeg har valgt formålet _____
fordi _____

FORMÅL 2: Jeg har valgt formålet _____
fordi _____

FORMÅL 3: Jeg har valgt formålet _____
fordi _____

MÅLGRUPPE(R): Jeg har valgt målgruppen _____
fordi _____

RESSOURCER: Jeg tror, vi får brug for følgende ressourcer _____
fordi _____

Fælles tema

Stærke fællesskaber

23-25

Ressourcer:
Menneskelige ressourcer
Organisering

Fælles tema

Stærke

fællesskaber

De mennesker, der har været involveret i forløbene, har været forskellige i temperament, erfaring og kompetencer. Oftest har de suppleret hinanden godt. Forløbene er blevet lettere, hvis gruppen har hygget sig undervejs, og det er en god idé at bruge tid på at lære hinanden at kende, opbygge tillid og vænne sig til at håndtere uenigheder.

Det styrker projektet, når nogle – eller alle – er gået til arbejdet med mod, tålmodighed og lyst til at prøve nyt. Det går også lettere, når deltagerne viser åbenhed overfor andres input og gør sig umage. Projektet har understøttet, at disse menneskelige kompetencer kan udmønte sig i stærke fællesskaber ved at sætte fokus på:

- At dele
- At invitere ind
- At håndtere konflikter
- At åbne muligheder
- At række ud

At dele

Beboere med viden om det grønne deler løbende deres viden på tværs af afdelinger. Men delingen af viden og ressourcer er også sat i system i Verdensmålsudvalget. Det er et forum for beboerrepræsentanter

i VA. Her afholdes møder i afdelingerne. Hvert møde indledes med en rundtur, hvor værten fortæller om et bæredygtighedstiltag som affaldssortering, regnvandsopsamling, anlæggelse af grønne områder eller lignende. Derefter følger et oplæg om et emne, som deltagerne ønsker mere viden om, samt fælles diskussion. I udvalget kan man finde praktiske løsninger på problemer eller søge opbakning. Det kvalificerer arbejdet i afdelingerne og gør det sjovere at være med. Det supporteres af VA's forretningsfører og bestyrelseskonsulent.

Ind i det grønne har været forankret i Verdensmålsudvalget.

At invitere ind

Det har været en grundtanke at invitere beboere ind i forløb og dele beslutningskompetence. I Banehegnet kunne man for eksempel læse om, hvordan en gruppe

beboere blev inviteret ind i projektet via en arbejdsgruppe. Arbejdsgruppen inviterede derefter deres naboer ind i forløbet via uformelle samtaler, beboermødediskussioner og en udstilling.

At håndtere konflikter

Nogle konflikter kan forebygges eller tages i opløbet. Andre kommer på uforudsigelige tidspunkter og af uforudsigelige grunde. Når uenighederne opstår imellem parter i projektet, er det vigtigt at diskutere dem. Men det er lige så vigtigt, at nogle evner at skære igennem og fastholde fokus. Hvis konflikter vokser sig for store, er det vigtigt at vide, hvor man kan få inspiration til løsninger.

Der kan også opstå uenighederne imellem grupper af beboere, som vi så i 4 Række. Her er mange holdninger til, hvad der sker på de grønne områder, og det er en fordel, at beboerrepræsentanterne er gode til at starte samtaler med deres naboer om emnet. Kontakt på tomandshånd rydder misforståelser af vejen og åbner for udveksling af idéer. Det er tillidsskabende.

Eksterne parter kan også spille en positiv rolle. I 4 Række hjalp antropologen dialogen på vej. Hun understøttede også den lokale organisering, samarbejdet med eksterne parter og samarbejdet imellem lokal drift og beboere i alle forløb.

At åbne muligheder

Organisationsbestyrelse og administration er næsten usynlige i de fem lokale forløb. De har dog spillet afgørende roller ved at udvikle langsigtede strategier og åbne muligheder for afdelinger. Organisationsbestyrelsen har igangsat Verdensmålsudvalget og tilbudt afdelingerne et forløb med biologer, der vurderede biodiversitet. Den har tilbudt

et sparringsforløb med antropologen om formulering af projekter på udearealerne. Det sparringsforløb blev startskuddet til dette projekt. Den har også skabt en pulje, som afdelingerne kan søge til bæredygtighedsprojekter.

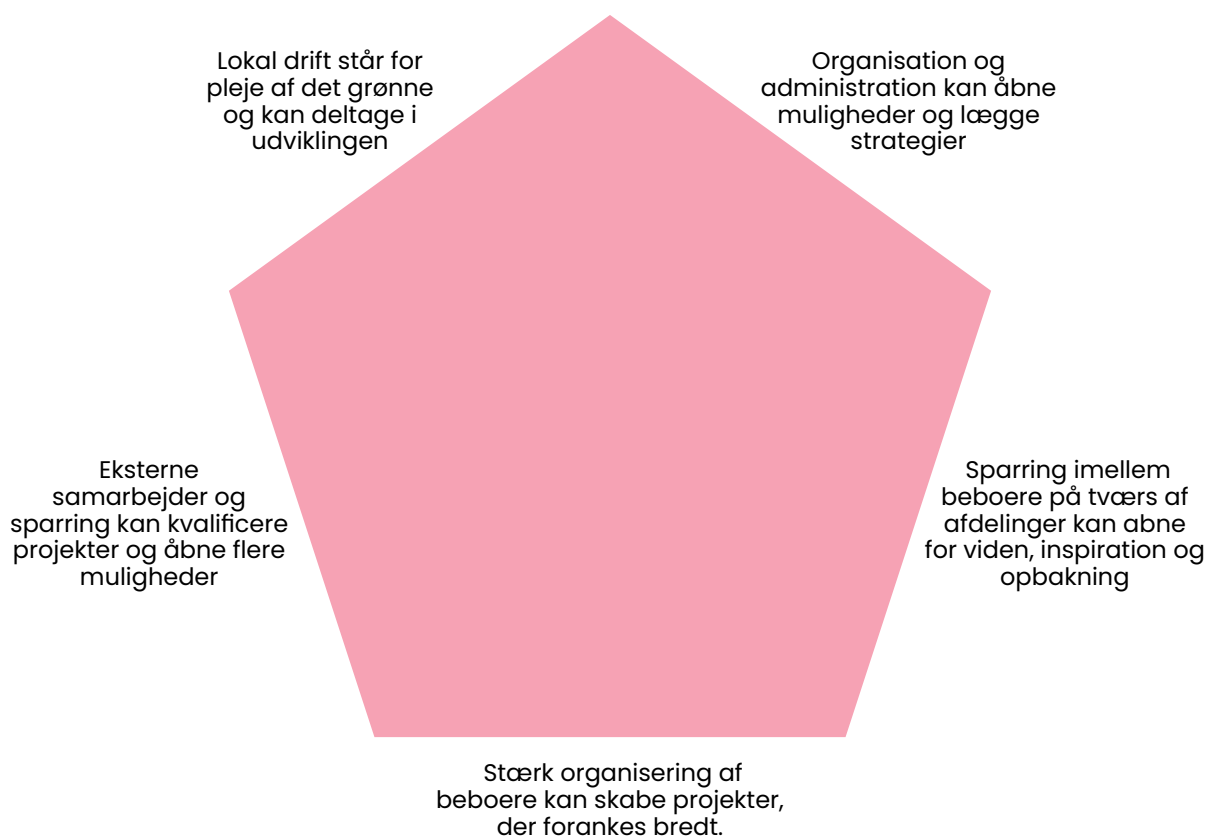
Administrationen har fået projektet til at hænge sammen. Den har været bindeled imellem antropologen og afdelinger. Den har konkretiseret rationalerne bag idealer som "vi vil inddrage bredere" eller "vi vil udvikle vores grønne områder", når den har været i kontakt med beboerrepræsentanter. Den er trådt til, hvis der er opstået uenigheder eller usikkerheder i lokale forløb og løst administrative opgaver, såsom videndeling, regnskab, projektledelse mm.

At række ud

I de tre afdelinger, hvor det har været relevant, har forløbene rakt ud til samarbejdspartnere udenfor afdelingen. Både Gadekæret, Banehegnet og Grønningen har rakt ud til deres lokalmiljø – både for at få hjælp og for at bidrage til lokalsamfundet.

Det lærte vi

1. Menneskelige ressourcer understøtter organisatoriske ressourcer. Også en stærk organisering har behov for mennesker, der lytter, er åbne, modige og tålmodige.
2. Organisatoriske ressourcer understøtter menneskelige ressourcer. Enkeltpersoners engagement eller gå-på-mod kan ikke alene bære en udvikling over tid.
3. Organiseringen består af fem overordnede elementer. Nogle forløb har arbejdet med alle fem elementer, andre med færre.

Organiseringens femkant

De fem elementer af organisering kan påvirke hinanden positivt. Eksempler på dette er:

1. Organisationsbestyrelsen åbner muligheder for, at afdelinger skaber projekter, de ønsker. Det styrker engagementet og organiseringen af beboere i afdelingen.
2. Når beboere sparrer på tværs af afdelinger opstår mere overskud, og det styrker organiseringen i afdelingen.
3. Når man får ekstern sparring eller samarbejder med eksterne parter, kan man få flere muligheder og mere viden. Det skaber stærkere projekter, som har bedre muligheder for at blive ført ud i livet. Det kan generere engagement og styrke organiseringen i afdelingen.
4. Når beboere sparrer med hinanden på tværs af afdelingerne, bliver de generelle behov i afdelingerne tydeligere. Det kan være væsentlig information for administration og organisationsbestyrelse.

Det kan I gøre hos jer

På den korte bane:

Få overblik over jeres interne organisering. Arbejder I top-down eller bottom-up eller begge dele? Har jeres arbejdsmetoder brug for at blive justeret?

På den korte bane:

Få overblik over jeres samarbejder med eksterne parter: Kunne I have glæde af at række ud til jeres lokalmiljø for at få hjælp eller for at bidrage eller begge dele? Har I et godt samarbejde med 'grønne ressourcer' – det være sig gartnere, naturformidlere eller andre?

På den korte bane:

Få overblik over de menneskelige ressourcer. Hvad karakteriserer jeres samtaler og samarbejder? Supplerer I hinanden? Husker I at hygge jer undervejs?

På den korte bane:

Få overblik over samarbejdet imellem den lokale drift og beboerrepræsentanter. Og se i øvrigt næste tema.

På den mellemlange bane:

Skab fora, hvor engagerede beboere kan dele viden og erfaringer med hinanden på tværs af afdelinger. Supportér fællesskabet.

På den mellemlange bane:

Skab fælles initiativer i organisationen, som åbner muligheder for afdelingerne. Det kan være i form af fælles ekstern sparring, fælles puljer, fælles ansøgninger om eksterne midler eller lignende.

På den lange bane:

Udarbejd en strategi for organisering og brug den aktivt. Brug evt. figuren til inspiration. Skab sammenhæng imellem forskellige elementer af organisering, så de kan understøtte hinanden.

Fælles tema
**Lokal drift og pleje
af det grønne**

Ressourcer:
Organisering
Fysiske ressourcer

Fælles tema

Lokal drift og pleje af det grønne

Muligheden for, at grønne anlæg overlever, afhænger i første omgang af dygtige anlægsgartnere. Hvis grønne anlæg er godt udført, er de lettere at få til at leve. Efter et godt anlæg hviler plejen på den lokale drift. Projektet har inddraget grønne driftsmedarbejdere, som står for plejen, tidligt og givet dem medindflydelse.

Det er grønne driftsmedarbejdere, som kommer til at luge og vande mm., og det er en fordel, hvis de føler ejerskab for det grønne. Det kan for eksempel betyde, at de bruger tid på at undersøge løsningsforslag, hvis det grønne udvikler sig i en uheldig retning, i stedet for at gøre det, de plejer. I den forbindelse gavner det også, når de har tid til at udvikle en relation til de gartnere, der anlægger beplantningen, og kan søge råd hos dem.

Når beboere og lokal drift udvikler anlæg i fællesskab, kan det skabe gode vilkår for en fremtidig dialog. Parterne kommer i kontakt med hinanden på en anden måde, end de er vant til, og ser nye sider af hinanden. En tidlig dialog betyder også, at man øger chancen for, at driftshensyn bliver tænkt ind i et planteprojekt fra starten. Det kan betyde, at man får plantet noget, som det er realistisk at vedligeholde bagefter.

I de tre afdelinger, hvor arbejdsmetoden har været relevant at bruge, har både beboere og driftsmedarbejdere haft positive tilbagemeldinger. Der, hvor samarbejdet har været mest omfattende, er i Grønningen, som du kan læse om i næste afsnit.

“ Før i tiden satte man et skib i søen og så sank det ofte, når det gik i drift. Så lavede man noget nyt. Den proces har vi vendt, generelt. Og det her projekt har jo på en måde været i drift fra start, fordi vi (den lokale drift) har været med hele vejen. Derfor føler jeg meget ejerskab over det.

Samtidig tilfører det noget nyt i min arbejdsdag. Vi sørger normalt bare for, at hele lortet spiller, så folk er glade. Ingen problemer er glade beboere. Men det her har været noget nyt, fordi vi også har været med til at skabe noget. ”

Peter, ejendomsmester i Grønningen

Det lærte vi

1. Det kan forbedre vedligeholdelsen af de grønne anlæg, når dem der udfører det grønne arbejde, bidrager med deres perspektiver tidligt i processen.
2. Det kan give øget arbejdsglæde for driftsmedarbejdere, når de er med til at skabe noget i stedet for udelukkende at vedligeholde noget, andre har skabt.
3. Det kan give driftsmedarbejdere øget interesse og viden, når de inddrages tidligt i processen og er med i samtaler med gartnere mm.
4. Lokale driftsmedarbejdere skal bruge andre typer af kompetencer end normalt i disse samarbejder.
5. I udviklingsfasen bruger driftsmedarbejderne tid på opgaven. Denne tid går fra driftsopgaver. Det skal man tage højde for.

Det kan I gøre hos jer

På den korte bane:

Få overblik over, hvordan det går med plejen af udeområderne. Indled en dialog om emnet, som indbefatter dem, der passer områderne, og dem, der bruger dem.

På den mellemlange bane:

Når I skal plante: Indled en dialog med dem, der skal stå for plejen, allerede imens I udvikler et planteprojekt. Find en balance, hvor driftshensyn præger et projekt men ikke styrer det.

På den mellemlange bane:

Gennemgå jeres grønne områder og undersøg, om I kan lave enkle tilpasninger, som gør dem lettere at passe.

På den mellemlange bane:

Gennemgå jeres grønne områder og undersøg, om den lokale drift kan være med til at skabe mere udendørs liv.

På den lange bane:

Læg en strategi for, hvordan samarbejdet imellem lokal drift og beboerrepræsentanter skal organiseres. Skab plads til input fra de driftsmedarbejdere, der står for det grønne arbejde.

Lokalt forløb

Grønningen

En lund og et trygt nærmiljø

Beboere samles til 'store maledag' for at male træværk og ad den vej holde driftsomkostninger nede.

Tilbageblik

Grønningen er en mindre afdeling, som blev færdigbygget i 1991. Afdelingen fik blandt andet regnvandsopsamling, nyttehaver og omfattende affaldssortering, og det sociale liv fik gode rammer. De 148 boliger fik tre beboerlokaler, hvoraf et senere blev omdannet til et fælles værksted. Beboerne etablerede også fælles traditioner.

Med tiden blev regnvandsopsamlingen imidlertid stoppet, fordi børnene drak af regnvandspumperne. Nyttighederne blev nedlagt og affaldssorteringen blev mainstream. Der var stadig et stærkt fællesskab, men der kom færre til fælles aktiviteter.

I 2022 skete der ændringer omkring bebyggelsen. Grønningen lå lige op ad et

større rekreativt område med et rigt dyre- og fugleliv, hvor lokalområdet kunne mødes. Det blev solgt til bebyggelse. Samtidig rustede Grønningen sig til at gå ind i grønne projekter igen. De havde nedsat et udeudvalg, og i 2023 var antropologen i Grønningen som en del af et sparringsforløb om udvikling af udearealer.

Hun mødtes med udvalget og medlemmer af bestyrelsen, og i fællesskab udviklede de idéen om at etablere en lund på en af afdelingens græsplæner. Idéen fik økonomisk støtte fra Nordea-Fonden, og afdelingen medfinansierede projektet. Det blev vedtaget på beboermøde i 2024. Denne lund blev der arbejdet videre med i Ind i det grønne-forløbet.

Ind i det grønne-forløbet

Menneskene bag

Forløbet blev i begyndelsen organiseret af et udeudvalg på fire, plus et medlem af afdelingsbestyrelsen. Ejendomsmesteren spillede også en vigtig rolle. Et medlem trak sig undervejs. De fire gennemgående beboerrepræsentanter har boet i afdelingen længe - én lige siden, afdelingen blev bygget. De kender området godt og har mange kontakter. Nogle havde mange erfaringer

med organisering af projekter, og andre var uerfarne. De fleste havde lyst til at afprøve nye metoder. Og alle var engagerede i at gå i gang med arbejdet. Lunden er udeudvalgets første store projekt, og ejendomsmesteren er relativt ny i jobbet. Antropologen har arbejdet sammen med udvalget i forbindelse med formuleringen af projektet, men parterne kendte ikke hinanden så godt i udgangspunktet.

Målgrupper:

Grønningens beboere og deres naboer i form af to almene afdelinger, to ejerboligforeninger, ældreboliger, et bosted for autister, to plejehjem og en børnehave.

Formål:

At anlægge en lund, der kan fungere som en rekreativ oase, hvor man kan opleve årstidens frugter, bær og blomster. Lundens skal danne rammer om et trygt udeliv. Det er særlig vigtigt, da utryghedsskabende og hashsælgende unge ellers kan dominere det fælles, udendørs liv.

Anlægsbudget:

189.962 kroner

Erfaringer

1. Et trygt fælles mødested i lokalområdet

Erfaringerne fra lundens første sommer er gode. Naboer bruger og roser stedet, og nogle har bidraget med frø til vildengen. Den er anlagt, så hele lokalområdet kan få glæde af den. Den er placeret ved et lille kanalsystem med andedamme og er et naturligt mødested. Lundens består af frugttræer, bær, krydderurter samt duftende og vilde blomster. Bænkene er placeret udenfor lunden, så alle kan se, hvad der foregår på dem.

2. Tidlig inddragelse af den lokale drift

Den lokale drift har været med fra de første idéer blev formuleret. Driftsmedarbejderne

fortæller, at det har tilført en ekstra dimension at være med til at skabe noget, og ikke blot vedligeholde noget, andre har skabt. De har fået et ejerskab over lunden, som gør pasningen sjovere og mere interessant. Det kan være afgørende, fordi de på den måde er mere opmærksom på det liv, der vokser frem. Ejendomsmesteren har optaget små videoer fra lunden, som han har delt. Det har skabt positive samtaler. Den tidlige inddragelse har også haft den gevinst, at lundens dimensioner og mål er tilpasset den lokale drifts arbejdsrutiner og maskiner. Derudover har de nået at opbygge en relation til de gartnere, der anlagde lunden, og de har søgt råd hos dem om planternes udvikling i den første tid efter anlæggelsen.

3. At komme i gang med større grønne projekter igen

Lunden blev det første større projekt, der skabte udendørs liv, i lang tid. At den blev en realitet skyldtes en kombination af begivenheder: Det store rekreative område ved siden af bebyggelsen blev omlagt til boliger, og det blev igen et samtaleemne i afdelingen at skabe udendørs liv. Der var beboere, som havde lyst til at starte et udvalg, og bestyrelsen bakkede dem op. Den lokale drift var motiveret af initiativet. Afdelingen fik assistance fra VA. De fik en kortlægning af afdelingens biodiversitetsværdi og derefter et sparringsforløb med antropologen om at formulere et projekt. Det lykkedes at få økonomisk støtte fra fonde, og lunden fik igen rådgivningshjælp i udførelsesfasen.

4. Inddragelse af børn og information til naboer

Antropologen gik dør-til-dør og talte med børn og naboer i afdelingen på en udvalgt dag. Der er kun få børn i bebyggelsen, men det var en målsætning at give dem en bedre forståelse af naturens kredsløb og mulighed for at stifte bekendtskab med gamle bærsorter som stikkelsbær. Man ville også give dem mulighed for at påvirke projektet en smule. Børnene kunne derfor vælge imellem forskellige træfigurer, de kunne lege på. Den valgmulighed, der fik flest stemmer, vandt.

Da en bar græsplæne blev omdannet til et mødested, var det også en prioritet at nå naboerne til lunden. Mange havde ikke været på beboermødet, hvor lunden blev besluttet, og vidste ikke den kom. Beboerne tog godt imod besøget. De var både glade for gestussen, for informationen og – for børnenes vedkommende – for de konkrete valgmuligheder.

Krydderurterne kom godt fra start.

før

efter

En bar græsplæne blev forvandlet til en lille lund.

Tre af de involverede beboerrepræsentanter.

Benspænd

1. Antropologen vendte tilbage til et projekt, hun havde hjulpet med at formulere. Idéen var at kvalificere projektet yderligere, bidrage med økonomisk støtte og lære af forløbet. Det lykkedes, men var en vanskelig manøvre, fordi samarbejdet indebar, at forløbet – ligesom de andre forløb – skulle afprøve nye metoder til inddragelse. Nogle medlemmer af udvalget syntes, det var en god arbejdsform, men ikke alle var enige.
2. Der var ikke enighed om, hvad det betød 'at inddrage'. Nogle medlemmer af udvalget mente, det betød at uddelegere beslutningskompetence om mindre ting. Andre mente, at det betød at få input fra beboere, men bevare beslutningskompetencen i udvalget. Uenigheden blev så principiel, at et medlem af udvalget trak sig.
3. Forløbet samarbejdede i et stykke tid med et anlægsgartnerfirma, som var blevet anbefalet. Firmaet viste sig dog at være dyre og komplicerede anlægget unødigt. Heldigvis blev der skiftet leverandør, efter der blev indhentet et tilbud, som var bedre og 25 % billigere. Gartnerfirmaet har både leveret en god lund og rådgivning efterfølgende.

Det lærte vi

1. Når man mister grønne områder i lokalområdet, kan det motivere til at gå i gang med dem, der er i afdelingen.
2. Det kan give et grønt anlæg en god start, hvis driftsmedarbejderne bliver inddraget tidligt i processen og er med til at forme projektet. Samarbejdet med gartnere er også essentielt.
3. Det kan være svært at gå fra en arbejdsform, hvor alt besluttet på beboermøder og i udvalg til en arbejdsform, hvor beslutningskompetence uddelegeres til andre beboere.
4. Hvis man er et nyopstartet udvalg, skal man diskutere inddragelse igennem, og blive enige om, hvad man vil med den. Man skal også tydeliggøre, hvem der har beslutningskompetence til hvad. Forskellige mennesker kan have forskellige tilgange.
5. Det kan lykkes at skabe et åbent, hyggeligt mødested for lokalområdet – også selvom der er utryghedsskabende unge i området.

A large, leafy tree with a thick trunk and many green leaves dominates the upper half of the image. Behind it, a red building with a dark roof is visible. In the foreground, there is a garden bed with dark soil and some small green plants. To the right, there is a patch of tall green grass.

Fælles tema:
**Steder og
planter**

Ressourcer:
Fysiske ressourcer

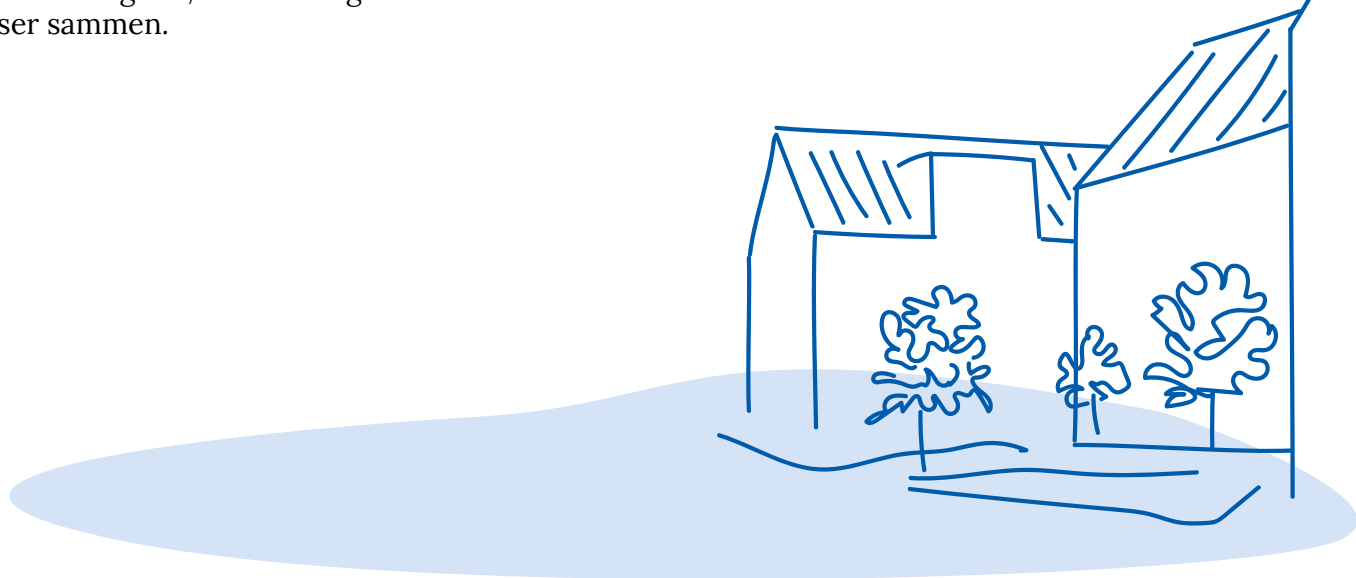
Fælles tema

Steder og planter

Skabelsen af udendørs liv formes også af de steder, man vælger at arbejde, og de arealer man har til rådighed. Nogle afdelinger i projektet har haft markant større arealer end andre. Nogle har været kreative for at skabe mere plads at arbejde på. Det gælder blandt andet 4 Række, som har stor glæde af brugsaftaler til nogle af kommunens matrikler i afdelingen.

Alle afdelinger har dog haft større eller mindre steder, som var bare, kedelige eller tilgroede, og som hverken var interessante for mennesker, dyre- eller planteliv. Nogle forløb har taget udgangspunkt i, at de ville arbejde på det sted. Derefter har de formuleret formål og målgrupper til aktiviteten. Andre forløb har haft et formål eller målgruppe, de ville arbejde med, og derefter valgt et sted, der passer til. Det væsentlige er, at stedet og aktiviteten passer sammen.

Hvis man planter, skal sted og beplantning også fungere sammen. I den sammenhæng fungerer det bedst, hvis man tager udgangspunkt i stedets karakter og lader det guide plantevalget. Samspillet imellem sted og beplantning ses tydeligt hos Hyldespjældet, som er det næste lokale forløb.

“Læg mærke til, hvad er det for et sted, I har. Ligner det en slags skov eller ligner det en eng, eller hvad er det for noget? Og så vælg planter, der passer til det sted, i stedet for kun at gå efter, hvad man nu lige synes er pænt eller hvad man har set ude i planteskolen af fine ting. Altså vælg planter, der passer til stedet. Det giver langt den største tilfredsstillelse, fordi det giver succes”

Jens, beboer i Hyldebjerg og ekspert i vild natur.

Det lærte vi

1. Alle afdelinger har steder, som er kedelige, bare eller tilgroede, og som hverken er interessante for mennesker, dyre- eller planteliv. Men der er stor forskel på, hvor store disse arealer er.
2. Afdelinger, der ikke har nok plads at arbejde på, kan have glæde af at udvide afdelingens areal ved at indgå brugsaftaler med kommunen om udvalgte matrikler.
3. Aktivitet og sted skal passe sammen. Det kan godt betale sig at bruge tid på at finde det rette match.
4. Når man bruger tid på at analysere stedets kendetegn, er det enklere at finde en beplantning, der passer til stedet, og som har gode muligheder for at overleve.

Det kan I gøre hos jer

Her er nogle spørgsmål, I kan arbejde med, når I skal skabe overblik over jeres fysiske ressourcer.

Overblik over fysiske ressourcer

Overblik

1. Har I steder, som hverken er interessante for mennesker, dyre- eller planteliv, og hvor det er relevant at skabe udendørs liv?
2. Har I steder, som I kan videreudvikle?
3. Har I brug for at udvide jeres område? Kan I indgå brugsaftaler med kommunen om deres matrikler?

Stedet

4. Hvem bruger stedet til hvad nu?
5. Er der potentialer i stedet, som ikke er udfoldet?
6. Hvem vil I skabe plads til i fremtiden af mennesker, dyr og planter?
7. Hvem bor ved siden af stedet, og hvad synes de om jeres projektidé?
8. Hvor tæt på husene vil I arbejde?
9. Hvilke kendetegn har det sted, I arbejder, og hvad minder stedet jer om?
10. Kan I bygge videre på de kendetegn, stedet har?

Planter

11. Hvilken tilstand er den nuværende beplantning og jorden i? Hvilke planter klarer sig godt og hvorfor?
12. Er der sol eller skygge?
13. Hvilke typer af planter passer til stedet?
14. Er der plads til beplantningen, når den vokser til?

Lokalt forløb

Hyldebjerg

Genstart af udendørs liv efter renovering

Tilbageblik

Hyldebjerg blev færdigbygget i 1976. I 1980'erne havde afdelingen modvind med høj husleje og en del beboere med sociale problemer. Omkring 1990 begyndte en parallel udvikling: Beboere drømte om at bidrage til en bæredygtig udvikling via solceller, vindmøller og rodzoneanlæg.

Da det viste sig vanskeligt i praksis, besluttede gruppen at starte enkelt og bygge en fælles hønsegård. De regnede med, at de kunne gå i gang med det samme. Det tog halvandet år med diskussioner på og udenfor beboermøde, før beboermødet endelig gav tilladelse til en hønsegård.

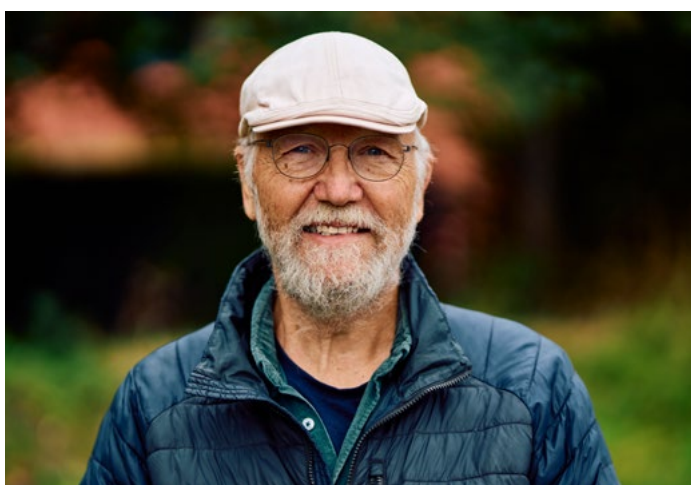
Siden kom blandt andet grønne tage, får, hjemmehørende beplantning og affaldssortering, længe inden det blev mainstream. Afdelingen blev kendt som et sted, der udviklede spændende grønne projekter. Det tiltrak og fastholdt engagerede mennesker og var med til at vende udviklingen i afdelingen.

Fra 2022 – 2025 gennemgik Hyldebjerg en krævende renovering, hvor beboerne ikke var genhusede. Da Hyldebjerg skabte deres Ind i det grønne- forløb i 2025, var det en afdeling, der skulle genetablere deres udearealer og udendørs liv.

Med tiden fik Hyldebjerg mange hønsegårde.

Ind i det grønne-forløbet Menneskene bag

Ind i det grønne forløbet blev organiseret af en gruppe, som blev nedsat til lejligheden. Gruppen bestod af to repræsentanter for udearealudvalget, en fra det grønne miljøudvalg og et medlem af afdelingsbestyrelsen (og formand for VA). To havde boet i afdelingen i årtier. Én var for nylig vendt tilbage efter at have boet på landet i mange år, og den sidste flyttede ind i afdelingen for cirka 10 år siden. De fire var vant til at arbejde sammen og havde tillid til hinanden. De havde også arbejdet kort sammen med antropologen og havde tillid til hende.

Beboerrepræsentanter ved den lille høj.

Formål:	At reetablere en lille høj, så den fik større biodiversitetsværdi, blev smukkere at se på og mere brugbar. Processen skulle ske på en måde, som involverede beboerne omkring højen og åbnede for kommunikation.
Målgrupper:	Højen var til glæde for alle i afdelingen, men processen havde fokus på de beboere, der boede på stræderne omkring højen.
Anlægsbudget:	49.500 kroner

Erfaringer fra forløbet

1. Renoveringen skaber en ny fysisk og social virkelighed

Renoveringen satte rammerne for Ind i det grønnes forløb. Udearealerne var meget påvirkede. Nogle gamle træer var blevet bevaret, men mange træer og buske var fjernet. Folden, hvor fårene gik før renoveringen, var vokset til i selvsåede, hurtigvoksende træer, og hønsene var 'genhusede' i andre hønsegårde end deres egen. Lejligheder var slået sammen. Nogle beboere flyttede ud og andre ind. Og alle skulle finde deres ben i bebyggelsens fællesskaber.

2. Udearealudvalget udvikler plan for udeområderne – og for højen

Beboere i Hyldeespjældet får omfattende indflydelse på, hvordan deres udearealer skal reetableres efter renoveringen. Deres udearealudvalg har udarbejdet et katalog over ønskerne. Kataloget er blevet fremlagt på et dialogmøde og derefter vedtaget på et ekstraordinært beboermøde før Ind i det grønne forløbet. Kataloget bliver brugt i reetableringen. Højen er en del af det katalog.

3. Forankring af projektet hos naboer

Højen lå i den del af bebyggelsen, hvor renoveringen startede. Det var dér, diverse uforudsete problemer blev opdaget, og renoveringsprocessen trak mest ud. Beboerne dér var ekstra udmattede, og nogle gav ofte udtryk for utilfredshed. Tonen kunne være hård, også overfor byggeudvalget, som var det lokale bindeled imellem beboere og renoveringsprojekt. Det blev derfor meget vigtigt at lytte til beboerne dér.

Ikke alle havde deltaget i beboermøder om udearealer. Derfor blev beboere omkring højen inviteret ind i processen, så de kunne påvirke enkelthederne i planteforslaget. Både for at genstarte dialogen på en konstruktiv måde og for at sikre, at beboere havde en aktie i den nye beplantning.

På udvalgte eftermiddage bankede antropologen på dørene hos beboerne. Hun havde to planteforslag med, som Udearealudvalget havde udarbejdet. Beboerne valgte imellem de to. Tiltaget var en succes. Beboerne var glade for, at afdelingens udvalg rakte ud til dem, og for de fleste var gestussen ved at invitere ind vigtigere end plantevalget. Nogle brugte også muligheden til at fortælle om renoveringen og fremtiden i Hyldeespjældet. Eller til at gøre opmærksom på andre ting i de grønne områder, som trængte til opmærksomhed.

Da højen var færdig, blev der afholdt et teltarrangement, hvor beboere kunne høre om de samlede planer for udearealerne. Der kom nogle beboere, men ikke så mange som håbet.

4. Et lille stykke natur i boligområdet

Beplantningen på højen tog udgangspunkt i stedets karakter. Der var en lille lund med træer, som blev udvidet med to æbletræer. Under træerne voksede snebærbuske, som blev fjernet, og der blev anlagt en bund under træerne. Der kom skovbundsplanter som hvid anemone, dagpragtstjerne, skovmærke, krybende læbeløs, engelsød bregne og vårfaldbælg. Planterne har forskellige gode funktioner. Deres rodsystem er fint og dør stille og roligt væk. Det skaber føde til bakterier og svampe, som bliver til føde for regnormene. På den måde bliver der et mikroliv i jorden.

Over jorden er planterne vigtige, fordi insekterne kan hente nektar og pollen dér. Det gælder insekter som vilde bier, svirrefluer og natsværmere. Insekterne kan også formere sig på planterne, ligesom nogle – som for eksempel citronsommerfugle – kan overvintre under planterne, når de på et tidspunkt er vokset sammen til et tæppe.

Det lille stykke natur blev anlagt i godt samarbejde med et anlægsgartnerfirma.

før

Højen før var vokset til og kedelig, på trods af skulpturen foran.

efter

Højen fik et grønt tæppe af urter. Nogle af snebærbuskene var på vej tilbage, men blev siden fjernet af udearealudvalget.

Beboere bliver inviteret til at høre mere om planerne for udearealerne.

Der bliver plantet ekstra skovbundsarter.

Benspænd

1. Det var en udfordring at afgrænse forløbet. Der var mange behov i efterdønningerne af renoveringen, og det tog tid at vælge et projekt, som også passede til økonomi og tidsramme.
2. Forankringen kunne have været længere, hvis der havde været flere sparringstimer. Efter renoveringen var der ekstra behov for at række ud og inddrage bredt.
3. Højen voksede delvist til i løbet af efteråret. Nogle af snebærbuskene kom tilbage. Det kræver en ekstra indsats at holde dem væk i den første tid, og den lokale drift havde ikke de ekstra ressourcer på grund af det ekstra arbejde, renoveringen skabte. Derfor endte udearealudvalget med at give en hånd med og fjerne dem.

Det lærte vi

1. En større renovering indebærer muligheder for at skabe nyt udendørs liv, fordi afdelingens udearealer under alle omstændigheder skal genetableres. Ofte er der afsat midler til arbejdet i forbindelse med renoveringssagen, og hvis man er opmærksom, kan beboere få omfattende indflydelse på, hvordan midlerne bliver brugt.
2. I perioden efter større renoveringer kan afdelinger være drænet for overskud. Det kræver kræfter, tid og mentalt overskud at genetablere fysiske områder og sociale fællesskaber.
3. Den lokale drift er ekstra belastet i forbindelse med store renoveringssager, og det kan betyde, at det kan være svært at følge med i plejen af de grønne områder.
4. Stedet, hvor man arbejder, har bestemte karakteristika. Hvis man forholder sig til de karakteristika og bruger tid på at se, hvad det er for et sted, man arbejder, kan det guide plantevalget, så man får planter, der passer til lige præcis dette sted.

Fælles tema
Økonomi

Ressourcer:
Økonomiske ressourcer

Fælles tema

Økonomi

Det har påvirket alle fem forløb, at de er startet med en tilførsel af ressourcer i form af sparringstimer og en projektøkonomi på 50.000 kroner. Det har skabt et overskud i processen, som har kickstartet forløbene og givet dem bedre levevilkår. Derudover har forløbene mobiliseret økonomiske ressourcer på forskellige måder.

Samarbejde med lokalområde gør forløb billigere: Gadekæret og Banehegnet har lånt grej og fundet kommunale aktører i lokalområdet, som de har sammenfaldende interesser med. De har bidraget med viden, der ellers kunne have været en udgiftspost. Banehegnet har også haft stor glæde af hjælp fra beboere i Hyldebjerg med viden om det grønne.

Sparring udløser støtte fra puljer/fonde: Grønningen, Gadekæret og Banehegnet har fået sparring, som har kvalificeret deres forløb i en grad, så de har modtaget ekstern støtte fra fonde/puljer.

Ekstern sparring sikrer, at projekter ikke skal laves om: I 4 Rækkes renovering blev udearealerne genanlagt i en hurtig proces og kunne ikke vedligeholdes indenfor budgettet. Det betød, at de skulle laves om. Sparring med eksterne parter kan spare afdelinger penge på sigt, fordi der skabes bedre projekter, der ikke skal laves om.

Stærk og bred projektidé sikrer prioritering af midler i afdelingens budget: En stærk projektidé, som rammer mange beboere og udfylder et reelt behov, kan finde vej til afdelingens budget, som vi så i Grønningen.

Midler fra fond motiverer prioritering af midler i afdelingens budget: I Grønningen muliggjorde

midler fra en fond, at et større projekt kunne udføres med en overskuelig medfinansiering. Det var en motiverende faktor for at afsætte midler.

Kontinuerligt vedligehold hjælper prioritering af midler i afdelingens budget: Vi ved fra interviews, at en væsentlig hurdle for at mobilisere midler i en afdeling er, at beboere er skeptiske overfor, om de grønne områder vedligeholdes. Hvis vedligeholdelsen fungerer, er det lettere at argumentere for, at man skal investere i udearealerne.

Stærk fortælling understøtter prioritering af afdelingens midler: I 4 Række foreslås hvert år et beløb til aktiviteter i udeudvalget, når budgettet diskuteres. Budgettet kommer til afstemning på beboermøde, og de sidste mange år er det foreslåede beløb blevet godkendt. Den stærke fortælling om udearealers betydning i afdelingen spiller en væsentlig rolle i processen. Medfinansieringen til dette projekt kom fra de afsatte midler.

Beboerindflydelse på allerede afsatte midler: I større renoveringer bliver der ofte sat penge af til genetablering af udearealer. Hvis man er opmærksom og velorganiseret kan beboere få omfattende indflydelse på, hvordan de penge skal bruges. Det er tilfældet i Hyldebjerg.

Det lærte vi

1. Det er en god idé at stille sparring og økonomiske ressourcer til rådighed for afdelingerne. Det har kickstartet forløbene og skabt overskud i processen.
2. Man kan mobilisere økonomiske ressourcer internt og eksternt, afhængig af organisering. Hvis et forløb rækker ud mod eksterne parter med sammenfaldende interesser, kan der åbne sig muligheder for, at forløbene bliver billigere og mere kvalificerede.
3. Frygten for mislighold af udearealer er en væsentlig hurdle for mobilisering af midler i en afdeling. Beboere kan være skeptiske overfor, om investeringen tabes.
4. Hvis man er velorganiseret, kan beboere få omfattende indflydelse på brugen af afsatte midler til genskabelse af udearealer efter en renovering.
5. Sparring med eksterne parter kan kvalificere projekter, så risikoen for at de skal laves om, bliver markant mindre. Det kan spare penge på lang sigt.

Det kan I gøre hos jer

På den korte bane:

Få overblik over, om I kan låne udstyr i jeres lokalområde.

På den mellemlange bane:

Find samarbejdspartnere udenfor afdelingen, der har samme interesser som jer og kan være interesserede i at bidrage til jeres projekt.

På den mellemlange bane:

Formulér projektidéer, som dækker flere formål. Det kan gøre det lettere at få opbakning til at sætte ressourcer af på afdelingens budget.

På den lange bane:

Styrk organiseringen. Det kan sikre, at I bruger jeres midler bedre.

På den lange bane:

Styrk de fælles fortællinger om det udendørs liv. Det gør det lettere at argumentere for, hvorfor afdelingen skal afsætte midler i budgettet til udendørs liv.

På den lange bane:

Tænk langsigtet. Det er vigtigt, at det I anlægger, kan vedligeholdes, og at det ikke skal laves om.

Fælles tema
**Et økosystem af
ressourcer**

Ressourcer:
Alle ressourcer

Fælles tema

Et økosystem af ressourcer

I dette sidste afsnit ser vi projektet i helikopterperspektiv. Det henvender sig især til jer, der arbejder strategisk med emnet.

Publikationen har arbejdet med fem typer af ressourcer: De **menneskelige, fysiske og økonomiske** ressourcer, de **fælles fortællinger** og **organiseringen**. Ressourcer kan påvirke og understøtte hinanden. Som da Banehegnets arbejde med de fysiske ressourcer skulle understøttes af en klarere fælles fortælling. Eller da Gadekærets arbejde med organisering mobiliserede økonomiske ressourcer fra lokalområdet.

I dette projekt er organiseringen den ressource, der danner rammen om arbejdet. En stærk organisering sikrer, at man kan arbejde strategisk i organisationen. At man kan dele ressourcer og viden, samt styrke samarbejdet imellem beboerrepræsentanter og lokal drift. Den sikrer, at man får gode samarbejder med eksterne aktører, og at forankringen i afdelingen udbygges. Alle led i organiseringen er vigtige, og de skal helst understøtte hinanden.

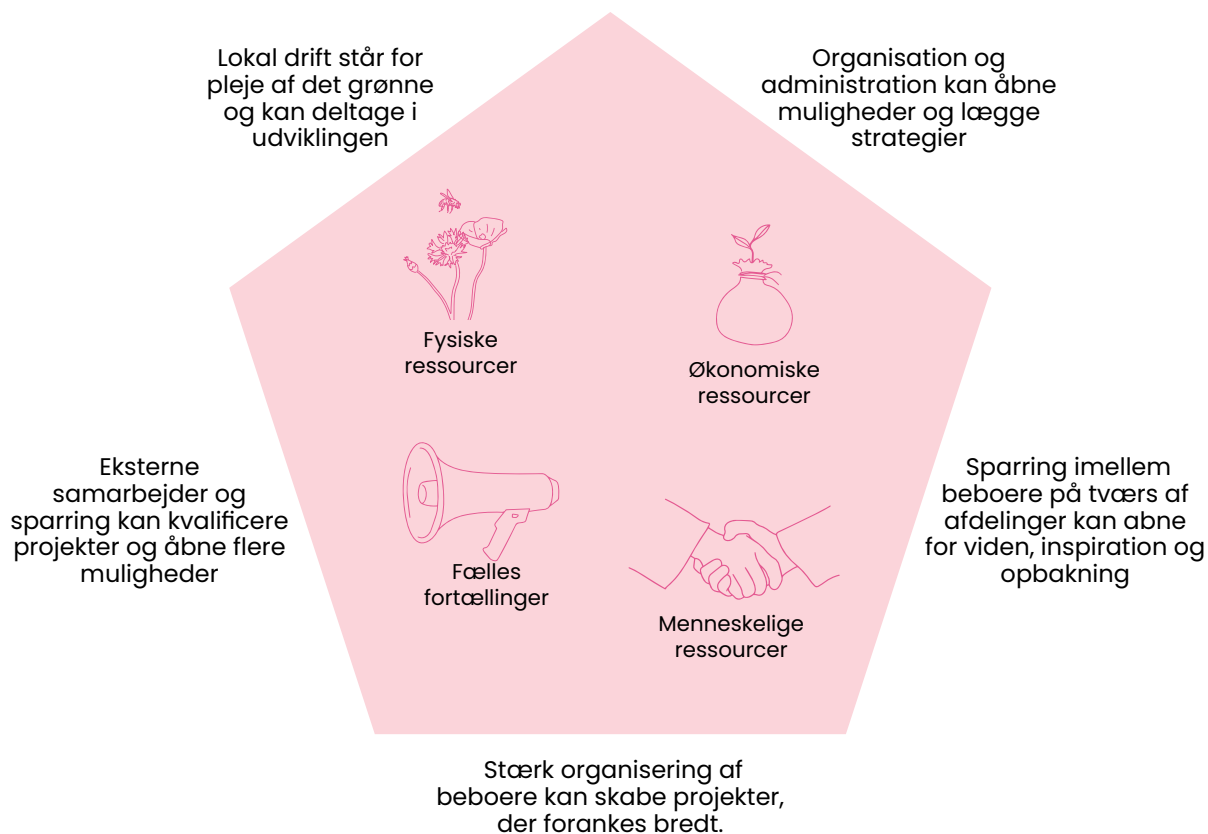
Men organiseringen er også afhængig af de andre ressourcer. Alle ressourcer er vigtige og påvirker hinanden. Det kan kaldes et økosystem af ressourcer. Forståelsen af, hvordan økosystemet kan fungere, er central, fordi det kan hjælpe med at mobilisere ressourcer.

Det lærte vi

1. Ressourcerne hænger sammen og påvirker hinanden. Organiseringen er rammen om arbejdet, men er også afhængig af de andre ressourcer.
2. Stærke menneskelige ressourcer gør samarbejde med eksterne parter enklere. Samarbejder med eksterne parter kan gøre det lettere at mobilisere økonomiske ressourcer udenfor afdelingen.
3. Eksterne parter kan hjælpe med at skabe stærkere fælles fortællinger om det udendørs liv. Stærke fælles fortællinger om udendørs liv kan understøtte beboernes prioritering af midler på afdelingens budget. Det kan hjælpe udviklingen af steder og planter på vej.
4. Arbejdet med de fysiske ressourcer kan tiltrække nye beboere og skabe en bredere organisering i en afdeling.
5. Et stærkere samarbejde imellem drift og beboere kan skabe bedre vilkår for plejen af grønne anlæg. Det skaber bredere engagement blandt beboere, og mere opbakning til at afsætte penge i afdelingens budget. Det kan skabe mere aktivitet, som kan være med til at skabe grundlag for en stærkere fælles fortælling,

Det kan I gøre hos jer

På næste side ses en figur, I kan bruge som inspirations- og diskussionsredskab. Tænk på et specifikt projekt eller diskuter, hvordan I arbejder med ressourcemobilisering generelt. Brug spørgsmålene eller formulér dine egne.

Økosystem af ressourcer

1. Hvordan ser økosystemet af ressourcer ud hos jer?
2. Kan arbejdet med fysiske ressourcer skabe nye fælles fortællinger?
3. Kan I styrke jeres organisering ved at klargøre jeres fælles fortællinger?
4. Kan klarere fælles fortællinger åbne for at mobilisere økonomiske ressourcer?
5. Kan I understøtte menneskelige ressourcer ved at styrke organiseringen?
6. Kan I mobilisere økonomiske ressourcer ved at forbedre organiseringen?

Og så videre...

Børn i Gadekæret er på flagermussafari og bruger en flagermusdetektor til at lytte efter flagermusenes kalden.

Tak til...

Der skal lyde en stor tak til beboere, afdelingsbestyrelser, udvalg, samarbejdspartnere og BO-VEST ansatte, som deltog i projektet med stort engagement.

Da projektet var i sin opstartsfase delte ansatte og beboere i andre boligorganisationer generøst deres erfaringer med os. Tak til AKB København, AL2bolig, Boligselskabet Nordjylland, FA09, SAB og Østerbo.

Da publikationen var undervejs, afprøvede vi enkle modeller hos ALFABO. Mange tak for jeres tid og input.

Og selvfølgelig en stor tak til Nordea-fonden for den økonomiske støtte, som gjorde arbejdet muligt.

Hvis du vil vide mere

Hvis du vil vide mere om arbejdet i VA og i afdelingerne
Kontakt Mads Reddersen Gaugin: mal@bo-vest.dk eller
Vinie Hansen: vih@hyldenet.dk

Hvis du vil vide mere om projektet og publikationen
Kontakt Tine Sønderby: ts@p-21.dk

Hvis du ønsker trykte eksemplarer
Kontakt AlmenNet: almennet@almennet.dk

Ind i det grønne! deler erfaringer og metoder fra et projekt, som har udforsket, hvordan det grønne uderum kan blive et endnu stærkere omdrejningspunkt for fællesskab, engagement og liv i vores boligafdelinger.

Vridsløselille Andelsboligforening har gennem mange år arbejdet med bæredygtighed, beboerdemokrati og sociale fællesskaber. Med dette projekt tog vi de næste skridt og undersøgte, hvad der sker, når det grønne, det sociale og det organisatoriske liv tænkes sammen. Ambitionen var at skabe initiativer, der ikke blot bliver vedtaget, men også forankret, levet og videreudviklet lokalt af beboerne selv.

Læs hvordan det gik i de fem involverede afdelinger. Se fotoreportagerne. Og brug anbefalinger og modeller, hvis du selv skal i gang.

Støttet af

**NORDEA
FONDEN**